זון אויפגאנג — 5.35.
זון אונטערגאנג — 7.22.

די איינציקע אידישע צייטונג
אין מערב קאנאדע
עטאבלירט אין 1910
דערשיינט
יעדן טאג

אידישע וואַרט
THE ISRAELITE PRESS

THE GATEWAY OF THE WEST

וועטער:
וואלקנריק, קיל

The Only Jewish Newspaper in Western Canada Established 1910. Published DAILY

Vol. 20, No. 76. Winnipeg, Wed. April 16, 1930. Published daily except Saturday and Sunday. דערשיינט יעדן טאג חוץ שבת און זונטאג מיטוואך יח׳ ניסן, תר״ץ.

THE NEW YORK PUBLIC LIBRARY APR 20 1930

פארבעסערטע לאגע איז די שטעטלאַך מאַכט אַ סוף צו דער איבערוואנדערונג קיין ביראַ־בידזשאַן

וועט פארטרעטן קאנאדע ביי אימפעריאלער פרעסע קאנפערענץ

לט. קאלאנעל דזש. ה. וואודס, רעדאקטאר און פארוואלטונגס דירעקטאר פון "קאלגערי העראלד" און פארזיצער פון קאנאדער־ סעקציע פון׳ם אימפעריאלן פרעסע פארבאנד, וועט אנפירן די קאנאדער דעלעגאציע ביי דער פרעטער אימפעריאלער פרעסע קאנפערענץ, וואס וועט אפגעהאלטן ווערן אין ענגלאנד, אין יוני.

נאציאָנאלע ביבליאָטעק צום אנדיינק פון וואָלפסאָנען פייערלאך געעפנט ביים העבראיישן אוניווערסיטעט

לאָרד טשענסעלאָר באגריסט פייערלאך די עפענונג. — ארא־בער האָבן ניט אנגענומען איינלאדונג — באגריסונגען פון עגיפטישן בילדונגס מיניסטער און פון אידישע פירער

(ספעציעלע טעלעגראמעס צו "דאס אידישע וואָרט" פון "איטא")

ירושלים, אפר. 16 (איטא). — "די גרינדער פון דעם העבראיישן אוניווערסיטעט האבן זיך געשטעלט פאר א ציל צו שאפן א היים פאר אידישער געלערזאמקייט און אידישע אידעאלן, וואו די אידישע קולטור קאן זיך פריי אנטוויקלען, דארפן וואו עס באגעגענען זיך די ציוויליזאציעס פון מזרח און פון מערב. זיי שטרעבן צו מאכן דעם אוניווערסיטעט פאר א צענטער פון געלערזאמקייט און פארשונג, אפן צו אלע סטודענטן, אן אונטערשייד פון נאציאנאליטעט, גלויבן און ראסע, וואס איז א לויבנסווערטע אמביציע."

אזוי האט דערקלערט דער הייקאמיסשאנער, סער דזשאן טשענסעלאר, ביי דער עפענונג פון דער נייער געביידע פאר דער נאציאנאלער ביבליאטעק ביים העבראיישן אוניווערסיטעט. אין אנדיינק פון דעם פארשטארבענעם ציוניסטישן פירער, דוד וואלפסאן.

די עפענונג פון׳ם "בית וואלפסאן," ווי די געביידע הייסט, איז געפייערט געווארן אין דער אנוועזנהייט פון הויכע רעגירונגס באאמטע, אידישע פירער און אויסלענדישע קאנסולן. קיין אראבער זיינען ניט געווען אינ׳ם אמפיטעאטער אויפ׳ן הר־הצופים וואו די פייערונג איז דורכגעפירט געווארן, כאטש א סך איינלאדונגען צו אראבער זיינען ארויסגעשיקט געווארן.

די עפענונג רעדע האט געהאלטן דר. מאגנעס, טשענסעלאר פונ׳ם אוניווערסיטעט. באגריסונגען זיינען דערהאלטן געווארן פון דר. ווייצמאן, פונ׳ם עגיפטישן בילדונגס מיניסטער, פונ׳ם חיברו יוניאן אלערדזש אין סינסינאטי, פון די פראפעסאָרן אזראעל דייווידסאן און לואיס גינזבערג, פונ׳ם אידישן טעאלאגישן סעמינאר, און פון פארשיידענע ארגאניזאציעס און פריינט פונ׳ם העבראיישן אוניווערסיטעט.

די עפענונג צערעמאניעס האבן זיך אנגעהויבן און פארענדיקט מיט מוזיק און מיט געזאנג פון קראפטישע און פאלקס ליעדער. פון א גרויסן כאר פון איבער 200 שטימען.

א טאבעל, מיט׳ן אויפשריפט "בית דוד וואלפסאן," איז אויפגעדעקט געווארן פונ׳ם הייקאמישאנער לכבוד דעם מנהל פון דער ביבליאטעק געביידע.

—(::)—

מאַטאָריסטן זיפצן און צאָלן נאָך צוויי סענט א גאלאָן

דער נייער שטייער פון נאך צוויי סענט א גאלאן גאזאלין איז נעכטן אריין אין קראפט איבער דער׳ל גאנצער פראווינץ, און מאטאריסטן האבן נעבאך געזיפצט און געצאלט.

דער שטייער אויף גאזאלין אין דער פראווינץ איז איצט פינף סענט א גאלאן. גאזאלין געקויפט פאר פארט ארבעט פארבלייבט אבער פריי פון שטייער.

די ספעציעלע צוויי סענט וועלן גיין אויף דעם חשבון פון עלטער פענסיע און צו דעקן דעם פארלוסט פון הכנסה פארן אורזאכט פון דער צוריקציאונג פונ׳ם "סופלעמענטארי רעוועניו טעקס."

מזל טוב

א טאכטער געבארן צו מר. און מרס. מ. באסאוויסקי, 526 מעגנוס עווענוי, מר טער און קינד אין בעסטן צושטאנד אין סט. דזשאזעפס האספיטאל.

דיקשטיינס ביל ווערט פארהאנדלט אין הויז

וואשינגטאן, ד. ק., אפריל 16. — דער דיקשטיין־ביל, וואס זאל דערלויבן ארויסצולאזן אין לאנד אויסער דער קוואטא עלטערן אובער 55 יאר פון אמעריקאנער בירגער, איז זייער ווארם פארטיידיקט געווארן אין הויז פון די קאנגרעסליכע דיקשטיין און לא גאנדריא. ביי דע האבן אויפ׳ן שארפסטן אופן אטאקירט דעם מינדערהייט באמיסק פון דער אימיגראציע קאמיסיע, וואס איז קעגן דעם ביל.

—(::)—

סאוועט רעגירונג וועט אויסגעצען ארעסטאנטן פאר ארבעט אויף די פעלדער

לענינגראד, אפר. 16. — די מאכט האט דא באשלאסן אויסצונוצן די ארבעט פון ארעסטאנטן און בראדיאגעס אויף די קאלעקטיווע לאנדווירטשאפטען. גרויסע גרופּעס זיינען ארויסגעשיקט געווארן פון די היגע טורמעס צו ארבעטן אין די פעלדער.

—(::)—

טעלעפאָן פון "לויתן" הערט זיך אין ווין

ווין, אפריל 16. — היגע ראדיא אמאטארן האבן אויפגעגעבאפט טעלעפאן שמור עסן פונ׳ם "לויתן" (דער שיף לעוויאתאן), וועלכע איז דאן געווען אינמיטן ים, 1.200 מייל פון ניו־יארק. די שיף האט דאן אויסגעגעבן דעם קורדיבוואלדיקן טעלעפאן צווישן שיף און ברעג.

—(::)—

פארקריפּלטער פון "פראָהיב־שאן" אגענטן פאראורטיילט פאר משקה פארקויף

דענווער, קאלא., אפר. 16.— ווייסאן לואיס איז מיט צען יאר צוריק געשאסן געווארן אין רוקן פון א "פראהיבשאן אגענט, און פון דאן אן איז ער א קריפּל אויף ביידע פיס.

די טעג האט מען אים געבראכט צו טראגן אין געריכט, וואו ער איז אנגעקלאגט געווארן אין באזיצן און פארקויפן משקה. ער איז געפונען געווארן שולדיק און איז פאראורטיילט געווארן צו פיר יאר אין טורמע אין לעווענוואורט.

—(::)—

עקזיסטענץ פון אידישע שולן אין ליטע אין געפאר

קאונגע, אפריל 16 (איטא).— די עקזיסטענץ פון די אידישע קינדער־שולן אין ליטע איז איצט אין געפאר. צוליב דעם פלאן פון דער רעגירונג צו "ליטווינייזירן" אלע פרעמדע קינדער־שולן און צווינגען די לערן־שפראך זאל זיין ליטווישע.

א דעלעגאציע פון פראמינענטע אידן האט באזוכט דעם ליטווישן פרעזידענט, סמעטאנא, אבער טראץ זיינע פארשפרעכונגען גייט אן די ליטווייזירונג פון די אידישע שולן.

—(::)—

בערלינער "טאגעבלאט" קריטיקירט ווינער אוניווערסיטעט

בערלין, אפר. 16 (איטא). —דאס בערלינער "טאגעבלאט" האט נעכטן פארעפנטלאכט אן ארטיקל פון איר ווינער קאָרעספאנדענט, אין וועלכן דער רעקטאר פון ווינער אוניווערסיטעט ווערט שטארק קריטיקירט פאר זיין דערקלערונג, לויט וועלכן אידעישע־סטודענטן, וואס קאנען ניט באווייזן זייער אפשטאמונג פון דייטשלאנד, זיינען באארויבט געווארן פון געוויסע רעכטן אין אוניווערסיטעט.

דער קארעספאנדענט באצייכנט דעם רעקטארס האנדלונג אלס אונגעהערטן מיסבראויך פון די שטאט־פאנדן פון דער אידישער מינדערהייט און דריקט אויס די האפענונג, אז עסטרייכישע ליבעראלע קרייזן וועלן זעען אויסווירקן אז די באנרעניצונגען פון אידישע רעכטן זאל אפגעשאפן ווערן.

פּופּצן אינגלאך אומגעקומען אין טעאטער פאניק

ליקאטא, סיציליע, אפר. 15. — פופצן אינגלאך, אין עלטער פון 12 ביז 18 יאר, זיינען דא אומגעקומען אין א פאניק אין קינא־טעאטער, ווען א פילם האט זיך פּלוצלונג אנגעצונדן. נאך דריי זיינען ערנסט פארוואונדעט געווארן, און פינף זיינען לייכט פארוואונדעט געווארן.

ווארשעווער קאָמוניסטן עסן דעמאָנסטראַטיוו חמץ אין די גאסן

(ספעצ. טעלעג. צו ד.א.וו. דורך "איטא")

ווארשע, אפריל 16 (איטא). — די היגע אידישע קאמוניסטן האבן אראנזשירט אין דעם אידישן געגנט אן אנטי־פּסח קאמפיין דורכפירנדיק נאכן דעמאנסטראציעס וועלכע די פאליציי האט געעריכט.

יונגע קאמוניסטן עסן דעמאנסטראטיוו חמץ ארומגייענדיק איבער די גאסן.

—(::)—

קיין איינציקער איד וויל ניט פאָרן קיין בירא־בידזשאן אפילו פאר ארבעטער אויף באשטימטע געהאלטן — "אועט" פרובירט איצט קריגן נויטיקע ארבעטער באטיש צווישן געוועזענע הענדלער, וועלכע מען האט ביז איצט ניט אנגענומען אויף קיין שום ארבעטן

(ספעציעלע טעלעגראמעס צו "דאס אידישע וואָרט" פון "איטא")

מאסקווע, אפריל 16 (איטא). — אין אנגעזעענע קרייזן ווערט דא היינט צו געגעבן, אז צוליב דעם וואס די לאגע אין די שטעטלאך וועט זיך אפשר איצט פארבעסערן איז א געפאר, אז ביראַ־בידזשאן זאל אינגאנצן בלייבן ניט באעצט.

קיין איין־אן־איינציקער איד וויל איצט ניט פאָרן קיין בירא בידזשאן און די אידן וועלכע האבן זיך געהאט פריער פאר־רעגיסטרירט צו פאָרן קיין ביראַ־בידזשאן האבן איצט חרטה און זיי ציען זיך צו־ריק פון זייער רעגיסטראציע. ניט נאר ווילן די אידן ניט פאָרן קיין בירא־בידזשאן צו באאוצען זיך דארטן ווי ערד אר־בעטער, נאר זיי ווילן אהין אפילו ניט פאָרן אויף געוויינלאכער ארבעט מיט נאראנטירטע שכירות.

דער "קאמזעט" האט געשיקט טעלעגראמעס צו די ווייס־רוסישע און אוקראיִנער אפּפיילונגען אירע און האט געבעטן דרינגענד ארויסצושיקן טויזנט אידן קיין בירא־בידזשאן, וועלכע זאלן זיך דארטן באוצען אלס ארבעטער. אויף דעם האבן די "קאמזעט" אפּפיילונגען פון ווייס־רוסלאנד און אוקראינע געגעבן פערט איז עס אין האפענונג צו קריגן איצט וועלכן עס איז אידן וועלכער זאל זיין ווילליק צו פאָרן אהין.

צוליב דעם דוחק אויף ארבעטער האט דער "קאמזעט" מורא אז עס וועט הייניטיקן פרילינג אומעגלאך זיין צו בויען הייזער אין בירא בידזשאן.

די דאזיקע לאגע האט אויף געשאפן אן ערנסטע געפאר פאר די זעג־מילן פון די וועלדער אין בירא־בידזשאן, פאר וועלכע דער אמעריקאנער איקאר האט געשאפן אן געשיקט אהין מאשינען.

כדי צו קריגן מענשן פאר בירא־בידזשאן, האט דער "אועט" היינט אנגעסירט זיין גרייטקייט צו רעגיסטרירן וועלכע עס איז אידן, ניט אכטנדיק זייערע געוועזענע באשעפטיקונגען. דאס איז א קאמפראמיס מיט די שטעלונגען פון דעם "אועט" קעגן געוועזענע סוחרים וואס ער האט אנגעהאלטן פעסט ביז דעם לעצטן טאג.

"ברית־שלום" אָרגאניזאציע פאר־עפנטלאכט איר פּראָגראם אין א"י

ירושלים, אפריל, 16 (איטא). — די ברית שלום אָרגאניזאציע האט היינט אנאנסירט איר שטעלונג בנוגע ארץ־ישראל. איר פּראָגראם לויטעט אז פאלעסטינע זאל ניט זיין קיין אידישער אבן ניט קיין אראבישער שטאט, נאר א ראסן שטאט אין וועלכן אידן און אראבער זאלן געניסן גלייכע צווייעלע. פאליטישע און סאציאלע רעכט אן אונטערשיידן צווישן דער מאיאָריטעט און דער מינאָריטעט צווישן די צוויי פעלקער. יעדער פאלק זאל האבן דאס רעכט פריי צו אדמיניסטרירן לאקאלע אנגעלעגענהייטן, נאר זאל זיין פאראייניקט אין אלגעמיינע אינטערעסן וואס האבן צוטאן מיט דעם לאנד.

—(::)—

געבטן איז געווארן 18 יאר זינט "טיטאניק", איז אונטערגעגאנגען

נעבטן איז געווארן אכצן יאר זינט די שיף "טיטאניק" איז דערטרונקען געווארן אין מיט׳ן ים מיט 1.490 נפשות וועגן זי האט געמאכט איר ערשטע רייזע אויפ׳ן ים. ווען די "טיטאניק" איז אויסגעבויט געווארן האט מען זי געקרוינט מיט דעם נאמען "די אומזינקבארע". אבער א בארג איז האט זי צעשמעטערט, און האט זי ארונטערגעלאזט אין טיפן אפּגרונט פון גרויסן ים. דאס איז געווען איינע פון די שרעקלאכסטע ים קאטאסטראפעס.

—(::)—

אויפשטאנד ברעכט אויס אין אביסינע

לאנדאן, אפריל 16.— פון אביסיניע ווערט באריכטעט, אז אן אויפשטאנד איז דארטן אויסגעברא־כן קעגן קעניג ראס טאפארי. דעם קעניגס טרופּן זיינען צעשלאגען געווארן. לויט דעם באריכט, און די רעבעלישע שבטים מארשיר אויף אדיס אבאבא. הייפּס־שטאט פון אביסיניע. ווי די לאגע איז איצט, זעט עס אויס, אז דעם קעניגס פּפלה איז אומפארמיידלאך.

דער אויפשטאנד, ווערט באריכטעט, איז ארויסגערופן געווארן צוליב דעם פּלוצימדיקן טויט פון ראס טאפארים קוזינע, קעניגין יהודית (זעאדיטו). אירע אנהייניגער זיינען חושד, אז זי איז אומגעבראכט געווארן פון ראס טאפארי, וועלכער האט געייכט קעניגס מיט איר צוזאמען. כדי ער זאל קריגן די קרוין אינגאנצן פאר זיך.

ערנסטע ראיאָטן ברעכן אויס אין קאלקוטא; 19 ערנסט פארוואונדעט

קאלקוטא, אינדיע, אפריל 16.— די ראיאטן וואס זיינען געבטן דא אויסגעבראכן זיינען באגייט געווארן ארום האלבע נאכט, טראמוויי וואגאנען זיינען פארברענט געווארן און באריקאדן זיינען אויפגעשטעלט געווארן. אין די שלאכטן מיט דער פאליציי זיינען א סך פארוואונדעט געווארן, און לויט די קלאנגען, זיינען איינציקע געטויטן געווארן.

קאלקוטא, אינדיע, אפריל 16. — 19 פערזאן זיינען דא ערנסט פארוואונדעט געווארן אין ראיאטן, וואס זיינען אויסגעבראכן צוליב דעם ארעסט פון דוש. מ. סען גופּטא, מעיאר פון קאלקוטא. צווישן די פארוואונדעטע זיינען געווען זיבן ברי־טישע אפיצערן. איין אויראפּייאישע פרוי וועלכע איז געפאלן אויף אן אוטאמאביל, איז פארוואונדעט געווארן מיט שטיינער און דער מינאָרי־טעט צווישן די פעלקער.

אין דער פאלק זאל האבן דאס רעכט פריי צו אדמיניסטרירן לאקאלע אנגעלעגענהייטן, נאר זאל זיין פאראייניקט אין אלגעמיינע אינטערעסן וואס האבן צוטאן מיט דעם לאנד.

—(::)—

"אועט" איז געווארן אויף באשטימטע פּרובירט איצט קריגן נויטיקע ארבעטער באטיש צווישן געוועזענע הענדלער, וועלכע מען האט ביז איצט ניט אנגענומען אויף קיין שום ארבעטן

(ספעציעלע טעלעגראמעס צו "דאס אידישע וואָרט" פון "איטא")

מאסקווע, אפריל 16 (איטא). — אין אנגעזעענע קרייזן ווערט דא היינט צו געגעבן, אז צוליב דעם וואס די לאגע אין די שטעטלאך וועט זיך אפשר איצט פארבעסערן איז א געפאר, אז ביראַ־בידזשאן זאל אינגאנצן בלייבן ניט באעצט.

קיין איין־אן־איינציקער איד וויל איצט ניט פאָרן קיין בירא בידזשאן און די אידן וועלכע האבן זיך געהאט פריער פאר־רעגיסטרירט צו פאָרן קיין ביראַ־בידזשאן האבן איצט חרטה און זיי ציען זיך צו־ריק פון זייער רעגיסטראציע. ניט נאר ווילן די אידן ניט פאָרן קיין בירא־בידזשאן צו באאוצען זיך דארטן ווי ערד אר־בעטער, נאר זיי ווילן אהין אפילו ניט פאָרן אויף געוויינלאכער ארבעט מיט נאראנטירטע שכירות.

דער "קאמזעט" האט געשיקט טעלעגראמעס צו די ווייס־רוסישע און אוקראיִנער אפּפיילונגען אירע און האט געבעטן דרינגענד ארויסצושיקן טויזנט אידן קיין בירא־בידזשאן, וועלכע זאלן זיך דארטן באוצען אלס ארבעטער. אויף דעם האבן די "קאמזעט" אפּפיילונגען פון ווייס־רוסלאנד און אוקראינע געגעבן פערט איז עס אין האפענונג צו קריגן איצט וועלכן עס איז אידן וועלכער זאל זיין ווילליק צו פאָרן אהין.

צוליב דעם דוחק אויף ארבעטער האט דער "קאמזעט" מורא אז עס וועט הייניטיקן פרילינג אומעגלאך זיין צו בויען הייזער אין בירא בידזשאן.

די דאזיקע לאגע האט אויף געשאפן אן ערנסטע געפאר פאר די זעג־מילן פון די וועלדער אין בירא־בידזשאן, פאר וועלכע דער אמעריקאנער איקאר האט געשאפן אן געשיקט אהין מאשינען.

כדי צו קריגן מענשן פאר בירא־בידזשאן, האט דער "אועט" היינט אנאנסירט זיין גרייטקייט צו רעגיסטרירן וועלכע עס איז אידן, ניט אכטנדיק זייערע געוועזענע באשעפטיקונגען. דאס איז א קאמפראמיס מיט די שטעלונגען פון דעם "אועט" קעגן געוועזענע סוחרים וואס ער האט אנגעהאלטן פעסט ביז דעם לעצטן טאג.

אגב - אורחא

פון מארק

מיר און די כלבים

איר ווייסט, ווען איך לייען וואס די אנטיסעמיטן זאגן וועגן אונז, הויב איך אליין אן צווייפלען, אויב מיר פירן טאקע ניט פאר׳ן נאז די גאנצע וועלט.

איך הויב זיך אן פארשטעלן די אסיפה פון די זקני־ציון, וואו ראטשילד און טראצקי, דר. חיים ווייצמאן און משה אלגין, מנחם מענדל אוסישקין און דר. חיים זשיטלאווסקי און אנדערע עטלאכע און זעכציק זקני־ציון זיצן צוזאמען און באטראכטן געמיטלאך דעם גורל פון דער וועלט.

— יא, געמיטלאך: אידן רייסן זיך ניט צווישן זיך. אידן לעבן אין איין אלוועלט־לאכן "קאהאל", קושן זיך שטענדיק אין פיסקלאר און טראכטן וועגן דעם, ווי צו באפעסטיקן די אידישע מאכט און פאר־שקלאפן די וועלט.

וואס, אייך האט זיך גערוכט אז איר האט עפּעס געהערט ווי אב. קאהאן און מ. אלגין האבן זיך דורכגעווארפן מיט ניט קאמפּלימענטארע באמערקונגען איינער אויף דעם צווייטנס חשבון? עפּעס האט איר געהערט, אז אידן האבן זיך צעווערטעלט וועגן א שלישי אדער וועגן אידישע און העבראיישע?

דאס איז בלאט. ס׳איז אדער א קאמופלאזש פאר דער וועלט, אדער בלויז א פראגע פון אינערלאכע ענינים, וואו עס טרעפן זיך רייבונגען אפילו אין דער "אמבעסטן רעגולירטער קאמיליע". ווען עס קומט אבער צום אויסערלאכן פראנט, צו באהערשן די וועלט, דאן פארגעסט מען אויף די אינערלכע חלוקי־הדעות׳ן און אלע אידעלאך ארבעטן האנט־אין־האנט...

**

און ווען די זקני־ציון קומען זיך צונויף, הויבט מען אן אויסטיילן די וועלט צווישן זיך:

דו, ראטשילד, זאלסט צוזאמען מיט לארד מעלטשעט און פעליקס וואַרבורגן פארכאפּן די פינאנסן פון דער וועלט און דערשטיקן די מענשהייט מיט׳ן אידישן קאפּיטאל.

דו, טראצקי, זאלסט אויפרודערן די וועלט סאציאל, זאלסט שאפן א רויטע אר־מיי אין אויסראטן קאפּיטאל, כדי דער וועג זאל זיין אפן פאר די אידן צו פאר־קאפּיטיקן זייער מאכט.

דו, אוסישקין, דארפסט קעמפן פאר העבראיישע, און דו, זשיטלאווסקי, פאר אידישע, אונטערגאנבנדיק די עקזיסטענץ פון די קריסטלאכע שפּראכן.

דו, ווייצמאן דארף אָרגאניזירן דאס אידנטום אינ׳ם נאמען פונ׳ם ציוניזם, צו שאפן א אידישע מיליטערישע באזע אין פאלעסטינע, און משה אלגין און די עפּ־שטיינס דארפן באפעסטיקן די קאמוניס־טישע באזע אין אמעריקע, אין די אינטע־רעסן פון׳ם אידישן פאלק.

אין רבי סטיווען ווייז ווערט איבער־געגעבן אין זיין רשות דער ענין מילה, און ער דארף עס שוין באזאגן יעדן לאנד מיט די נעהערע פארשטייער פאר זיין געבט.

**

אויף צו מאכן מעגלאך דעם דורכפיר פון די דאזיקע גראנדיעזע פּלענער, ווערן אומעטום, אין אלע לענדער, ווערבירט מחנות שבת־גויאים.

די דאזיקע שבת־גויאים זיינען פון פאר־שידענע פארטן, פון פארשיידענע מינים. זיי קאנען זיין באנקירן, פאבריקאנטן, קאָ־מוניסטישע פירער, גלחים, סאציאליסטן, ליבעראלן, געלערנטע אין א. וו.. — וואס פארראטן פאר א שטיקל אידישער חלה און א טרונק בראנפן זייערע באטרעפּ־דיקע לענדער און העלפן די אידן צו באַ־הערשן די וועלט.

יע, אפילו יעוואיטן, קו־קלוקס קלענער קעם און אנטיסעמיטן שפּילן אפט די ראָל פון די שבת־גויאים, — אזא מאכט האבן די אידן, אזא גוואלדיקע, פארניכטנדיקע ווירקונג האט די אידישע חלה!

**

אט אזוי האט לודנדארף געמאכט אט ערשט די שרעקלאכע אנטדעקונג, אז אידן פירן איצט אן א שווידערלאכע פּראָפּאגאנ־דע, מען זאל מל זיין יעדן אינגל וואס וועט געבארן אין צפון אמעריקע, און אז עס העלפן זיי דערינען — די יעוואיטן.

אז אגב דערמאנט זיך לודנדארפס צייטונג, אז פאר דער מלחמה איז אין דייטש־לאנד אנגעפירט געווארן געווארן א פּראָ־פּאגאנדע פון דאקטוירים, כלומר׳שט אונ־טער׳ן אויסרייד פון היגיענע, אז מען זאל מל זיין אלע סאלדאטן פון דער דייטשער ארמיי . . .

דער פלאן איז, באמת, דאן ניט געלונ־גען. אבער די אידן האבן שוין געפונען מאקע א וועג ווי צו צעשמעטערן די ניט ע׳מ׳ל׳טע דייטשע ארמיי און פירן אים, לודענדארפן, צו דער מפּלה.

און, צו דער זעלבער צייט, אנטדעקן די קוועבעקער יעזואיטישע צייטונגען, אז פרעמיער טאשערא איז נאר דער אמת׳די־קער שבת־גוי, און ער, דערלויבנדיק די אידן צו גרינדן שולן אין קוועבעק, האט עס פארקזיפּט קאנאדע צו די אידן . . .

**

וואס, איר דיינקט אז די כלבים בילן זיך גלאט אין דער וועלט אריין?

הינט טשעפּען געוויינלאך ניט קיין קליינע קינדער. ווען איך בין געווען א קינד, געדיינק איך, פלעגט מיר ניט אנ־שטיין. וואס די הינט אין די גאסן פלעגן מיר ניט שיינקען קיין אויפמערקזאמקייט. ווען די הינט האבן אנגעהויבן אנפאלן אויף מיר, איז דאס ניט געווען טאקע זייער באקוועם, אבער דערפאר האב איך זיך דערפילט חשוב׳ער, ווי א גרויסער.

אויב מען בילט אויף אונז אזויפיל, איז עס א סימן, אז מיר מאכן א שטיקל רושם אויף דער וועלט. אויף טשוואוואשן אדער קאלמיקן בילן ניט די לודנדארפס.

א בים פון א כלב איז טאקע ניט אזא אנגענעמע זאך. ס׳איז אבער פארט בע־סער ווי צו זיין אין אזא מדרגה, וואו כלבים באמערקן אייך אינגאנצן ניט . . . .

זלמן רייזען וועט באַ־זוכן ווינניפעג

א פאראייניקטער קאמיטעט פון דער איידישער קולטור געזעלשאפט און פונ׳ם קאמיטעט פאר דעם אידישן ווייסנשאפט־לאכן אינסטיטוט האט באשלאסן אראפּ־צוברייינגען קיין ווינניפּעג אויף אייניקע לעקציעס זלמן רייזענען (ברודער פון אברהם רייזען), וועלכער איז מיט א קורצער צייט צוריק געקומען פון־ווילנע קיין ניו־יארק צו דער קאנפערענץ פון דער אידישער קולטור געזעלשאפט.

זלמן רייזען איז איינער פון די אנגע־זעענסטע פארשער פון דער אידישער שפּראך, מחבר פונ׳ם "לעקסיקאן" און אנ־דערע וויכטיקע ווערק און פארנעמט זיי־ער א חשוב׳ן אָרט אין דעם אידישן וויי־סענשאפטלאכן אינסטיטוט. אין די אינ־טערעסן פון דעם אינסטיטוט מאכט ער איצט א טור איבער די שטאטן און קאַ־נאדע.

עס ווערט דערוואַרט, אז ער זאל קאַ־נען דא זיין ארום מיטן מאי. מער איינצל־הייטן וועלן שפּעטער אנאנסירט ווערן.

גערדיקטע שטימונג האָט געהערשט ביי איראָפּייאישע אידן צו די סדרים

ווין, אפריל 16 (איטא). — ניט קיין פרייליכע שטימונג האט געהערשט ביי די איראָפּייאישע אידן די צוויי ערשטע טעג פון דעם יום־טוב פּסח. כאָטש די שרעק פאר בלוט־בלבולים איז גליקלאכער־ווייז געווען אז אומיסטער, איז אבער די שטימונג געווען גערדיקט צוליב דעם עקאָ־נאמישן קריזיס און פון דער שליסונג פון די טויערן פון פאקטיש אלע לענדער פאר אימיגראנטן, וואס מאכט אומעגלאך צו אנטלויפן פון די צרות.

ניט ווייניק געשטערט די שטימונג האט אויך די שווערע לאגע פונ׳ם ציוניזם און דער ניט גינסטיקער באריכט פון דער שאו קאמיסיע. אפילו די צעוויינלאך פרייליכע סדרים נעבט האבן ניט פארטריבן די טרויעריקע שטימונגען.

ענגלאנד קריגט געוויסע גאראנטיעס, אין פאל ווען פראנקרייך וועט שטארק פארגרעסערן איר פלאָט

לאנדאן, אפר. 16.— עס ווערט פאר־שטאנען, אז אן אפמאך איז דערגרייכט געווארן צווישן די דריי מאכטן וואס האבן אונטערגעשריבן דעם פלאטן־אפמאך, אז ענגלאנד זאל קריגן געוויסע גאראנטיעס אין פאל ווען פראנקרייך אין איטאליע, וועלכע זיינען פארבליבן אויסער דעם אפ־מאך, זאלן דורכפירן א פלאטן בוי־פּראָג־ראם, וואס זאל ווערן א געפאר פאר ענג־לאנדס זיכערקייט.

לויט דעם דאזיקן אפמאך וועט ענג־לאנד האבן דאס רעכט אריבערצוטרעטן די קוואטא באשטימט פאר איר אין דעם דעם פלאטן אפמאך. זי וועט בלויז דארפן לאזן ווייסן די אנדערע צוויי צדדים, אז זי גייט בויען אזויפיל טאן איבער דער באַ־שטימטער קוואטא. אמעריקע און יאפאן וועלן, נאטירלאך, האבן דאס זעלבע רעכט.

עס ווערט פארשטאנען אז דער דאזיקער פונקט איז אריינגעשטעלט געווארן בלויז מיט׳ן צוועק צו באראויקן די בריטישע געזעלשאפטלאכע מיינונג, וועלכע איז באַ־אומרואיקט פון דער באשריינקונג, וואס קאן אויעקשטעלן ענגלאנד אין געפאר מצד פראנקרייך און איטאליע. די רעגי־רונג וועט אבער מיט דער דאזיקער פרי־ווילעניע ניט זוכן אויסצונוצן זיך.

עס ווערט באהויפּטעט, אז פרעמיער מאקדאנאלד האט איינגעלאדן קעניג דזשארדזש צו זיין פּאַרוויצער ביים שלום פון דער קאנפערענץ, אבער דער קעניג זאל זיך האבן אפגעזאגט.

—(::)—

פּופּצן אינגלאך אומגעקומען אין טעאטער פאניק

ליקאטא, סיציליע, אפר. 15. — פופצן אינגלאך, אין עלטער פון 12 ביז 18 יאר, זיינען דא אומגעקומען אין א פאַ־ניק אין קינא־טעאטער, ווען א פילם האט זיך פּלוצלונג אנגעצונדן. נאך דריי זיינען ערנסט פארוואונדעט געווארן, און פינף זיינען לייכט פארוואונדעט געווארן.

טשוירטשיל און מעקסטאָן קריטיקירן פיליפּ סנאָודענס בודזשעט

לאנדאן, אפר. 16. — דער בודזשעט פון פיליפּ סנאָודען איז דא נעכטן אנא־קירט געווארן פון צוויי פארשיידענע זייט־טען: פון ווינסטאן טשוירטשיל, געווענ־נער קאנסערוואטיווער פינאנצ־מיניסטער, און פון דזשיימס מעקסטאָן, פירער פון דער לינקער גרופּע פון דער ארבעטער פארטיי.

ווינסטאן טשוירטשיל איז געווען שארף און סאטיריש, ווי געוויינלאך. ער האט געזאגט, אז דער בודזשעט שטעלט מיט זיך פאר א נייע ניט־באַרעכטיקטע־לאסט אויף דער אינדוסטריע, כדי צו קאנען וואַרפן נדבות צו מענשן וואס ארבעטן ניט. די נייע שטייערן אויף קאפּיטאל, האט ער מורא, וועלן פורן נאך צו א שווע־רערער ארבעטסלאזיקייט.

דזשיימס מעקסטאָן האט קריטיקירט דעם בודזשעט פון צוויי־טן שטאנדפּונקט. דאס איז ניט קיין סאציאליסטישער בוד־זשעט, האט ער געזאגט. דאס איז א קאפּי־טאליסטישער בודזשעט און קענגעריש צום סאציאליזם. ער איז ערגער אפילו פון א ליבעראלן בודזשעט. די קאנסערוואטיוון דארפן זיך פרייען אין הארצן מיט׳ן בוד־זשעט, וואס האט אויף זיי ניט ארויפגע־לייגט די לאסטן פאר וועלכע זיי האבן זיך געשראָקן און וועלכע זיי האבן פארדינט.

די קריטיקער זיינען אויסגעהערט גע־ווארן אין הויז מיט כמעט אזויפיל אנגע־שטריינגטער אויפמערקזאמקייט, ווי דער פינאנץ מיניסטער אליין.

זאָלן אידישע אינגלעך אין ווינניפּעג אויפגעהיטן ווערן פון אנטלויפן

אין מאנטרעאל האָט מען אנגעהויבן אויפהיטן אידישע מיידלעך

(ספעציעלע טעלעגראמעס צו "דאס אידישע וואָרט" פון "איטא")

מאנטרעאל, אפר. 16 (איטא). — אין אנטווארט אויף א פרעגע פון׳ם ווינ־ניפּעגער "אועט" אויב ער האט אן אויג אויף אידישע אינגלעך, וועלכע זיינען אנטלאפן פון׳ם אויסלאנד, האט דער פּרעזידענט פון׳ם "אועט" אנגעזאגט, אז ער האט אן אויג אויף אלע אידישע אינגלעך, אבער אויב אידישע מיידלעך זיינען אנטלאפן פון׳ם אויסלאנד, האט מען אויפגעהיטן אזוי פיל מיידלעך אין מאנטרעאל.

ווינניפּעג אין אנגעהויבן אויפהיטן אידישע אינגלעך

אין אנטלאפן פון׳ם אויסלאנד

ווינניפּעג, אפר. 16 (איטא). — אין אנטווארט אויף א פרעגע פון׳ם "אועט" אויב ער האט אן אויג אויף אידישע אינגלעך, וועלכע זיינען אנטלאפן פון׳ם אויסלאנד, האט דער פּרעזידענט פון׳ם "אועט" אנגעזאגט, אז ער האט אן אויג אויף אלע אידישע אינגלעך, אבער אויב אידישע מיידלעך זיינען אנטלאפן פון׳ם אויסלאנד, האט מען אויפגעהיטן אזוי פיל מיידלעך אין מאנטרעאל.

ווינניפּעג

אין אנטלאפן פון׳ם אויסלאנד

ווינניפּעג, אפר. 16 (איטא). — אין אנטווארט אויף א פרעגע פון׳ם "אועט" אויב ער האט אן אויג אויף אידישע אינגלעך, וועלכע זיינען אנטלאפן פון׳ם אויסלאנד, האט דער פּרעזידענט פון׳ם "אועט" אנגעזאגט, אז ער האט אן אויג אויף אלע אידישע אינגלעך, אבער אויב אידישע מיידלעך זיינען אנטלאפן פון׳ם אויסלאנד, האט מען אויפגעהיטן אזוי פיל מיידלעך אין מאנטרעאל.

THE ISRAELITE PRESS
The only Jewish Newspaper of Western Canada.
דאָס אידישע וואָרט
Office and Place of Business: New Israelite Press Bldg., 165 Selkirk Ave. East
Published daily except Saturday and Sunday
ENTERED AS SECOND-CLASS MAIL MATTER AT OTTAWA
Subscription: $6.00 per year.
Est. 1910 Phones: 55 409—52 213
Winnipeg — Manitoba

דער ארבעטער רעגירונגס בודזשעט

די קעפּלאך פון די צייטונגען איבער דער מעלדונג וועגן פילים סנאָדענס בודזשעט האָבן אנאָנסירט וועגן א פארגרעסערונג פון די שטייערן פונ'ם ברטישן פאָלק. דאָס איז אָבער געווען ניט קיין ריכטיקע אינפאָרמאַציע: פילים סנאָודענס אָפּשאַצונג פון די הוצאות פאר דעם קומענדיקן פינאַנציעלן יאָר זיינען אויף ארום צוויי הונדערט מיליאָן דאָלאר קלענער, ווי די פאקטישע הוצאות פון דעם פארגאַנגענעם יאָר.

אגב זיינען די פינאַנצן פון לעצטן יאָר געווען אויסגעפלאַנט פון זיין קאָנסערוואטיוון פאָרגיינגער, ווינסטאָן טשוירטשיל, און דאָס יאָר האָט אריינגעבראַכט א דעפיציט פון איבער זיבעציק מיליאָן דאָלאר, אנשטאָט אן עודף (סורפּלוס) פון איבער צוואַנציק מיליאָן דאָלאר, וועלכע ווינסטאָן טשוירטשיל האָט פאראויסגעזאָגט, — וואָס ווייזט ניט אויף א באזונדערע שארפן פינאַנציעלן חוש ביי דעם לעצטן.

דער אמת וועגן פילים סנאָודענס בודזשעט זעט אויס צו זיין, אז אים איז געלונגען צו שניידן די שטייערן פונ'ם ברטישן פאָלק, בעת ער האָט געמוזט פארגרעסערן די אויסגאַבן פאר די פארשיידענע פארמען פון סאַציאַלער פארזיכערונג, וואָס די ארבעטער רעגירונג שפרייט אויס. ער האָט, צווישן אנדערש, אויף אנאָנסירט די אָפּשאַפונג פון די מעקענא שיף טאַריפן איינגעפירט פון דער באַדדווין רעגירונג (מיט אייניקע צייטווייליקע אויסנאַמען), וואָס וועט פארבליבן א סך געברויך ארטיקלען, און ער האָט געוויזן צו פארקלענערן די הכנסה שטייערן פון די קלענערע פארדינסטן.

וואו ער האָט פארגרעסערט די שטייערן איז — אויף גרעסערע הכנסות פון פארמעגלאַכע מענשן און אויף ירושות, און דערמיט זוכט ער צו דעקן די דעפיציט. וואָס וועגן געשאפן דורך דער פארקלענערונג פון שטייערן אויף אנדערע געביטן. ער האָט אָבער דערביי אויסגעמידן דירעקטע שטייערן אויף דער אינדוסטריע, וועלכע איז אזוי אויך ניט אין א באזונדערס געזונטן צושטאַנד, און א דירעקטער לאַסט אויף וועלכער וואָלט זיך מוזן אָפּרופן שווער אויף די ארבעטער וואָס זיינען אין איר באשעפטיקט.

דאָס ברטישע פאָלק האָט זיך ניט אזוי וואָס צו באקלאָגן אויף פילים סנאָודענס בודזשעט. ער האָט אריינגעלייגט א שווערערע לאַסט אויף די פלייצעס פון די, וואָס קאָנען זי אמבעסטן טראָגן "אין לעבן נאָך אין באַדייטנ-דיקן לוקסוס", ווי ער האָט זיך אין זיין בודזשעט רעדע אויסגעדריקט. די מאַסן פון פאָלק וועלן אונטער דעם רעזולטאַט פון דער ארבעטער רעגירונג צאָלן וויניקער דירעקטע און אומדירעקטע שטייערן, ווי אונטער דעם קאָנסערוואטיוון רעזשים.

דער איינציקער נייער שטייער וואָס וואָלט געקאָנט האָבן א דירעקטע שייכות צו די מאַסן פון פאָלק, איז אפשר דער פארגרעסערטער ביר שטייער ער וואָס פילים סנאָודען האָט אנגעזאָגט. ווייל ביר ווערט אין ענגלאַנד געמרונקען פונ'ם ארבעטער און מאַסן-מענש. עס ווערט אָבער פארשטאַנען, אז פילים סנאָודען האָט אנגעפירט פון די מעקענא שיף טאַריפן פון דער באַדדווין רעגירונג (מיט אייניקע צייטווייליקע אויסנאַמען), וואָס וועט פארבליבן א סך געברויך ארטיקלען, און ער האָט געוויזן צו פארקלענערן די הכנסה שטייערן פון די קלענערע פארדינסטן.

וואו ער האָט פארגרעסערט די שטייערן איז — אויף גרעסערע הכנסות פון פארמעגלאַכע מענשן און אויף ירושות, און דערמיט זוכט ער צו דעקן די דעפיציט. וואָס וועגן געשאפן דורך דער פארקלענערונג פון שטייערן אויף דער אינדוסטריע, וועלכע איז אזוי אויך ניט אין א באזונדערס געזונטן צושטאַנד, און א דירעקטער לאַסט אויף וועלכער וואָלט זיך מוזן אָפּרופן שווער אויף די ארבעטער וואָס זיינען אין איר באשעפטיקט.

דאָס ברטישע פאָלק האָט זיך ניט אזוי וואָס צו באקלאָגן אויף פילים סנאָודענס בודזשעט. ער האָט אריינגעלייגט א שווערערע לאַסט אויף די פלייצעס פון די, וואָס קאָנען זי אמבעסטן טראָגן "אין לעבן נאָך אין באַדייטנ-דיקן לוקסוס", ווי ער האָט זיך אין זיין בודזשעט רעדע אויסגעדריקט. די מאַסן פון פאָלק וועלן אונטער דעם רעזולטאַט פון דער ארבעטער רעגירונג צאָלן וויניקער דירעקטע און אומדירעקטע שטייערן, ווי אונטער דעם קאָנסערוואטיוון רעזשים.

דער איינציקער נייער שטייער וואָס וואָלט געקאָנט האָבן א דירעקטע שייכות צו די מאַסן פון פאָלק, איז אפשר דער פארגרעסערטער ביר שטייער ער וואָס פילים סנאָודען האָט אנגעזאָגט. ווייל ביר ווערט אין ענגלאַנד געמרונקען פונ'ם ארבעטער און מאַסן-מענש. עס ווערט אָבער פארשטאַנען, אז פילים סנאָודען האָט געפונ'ם, אז זיי זאָלן אליין טראָגן דעם קליינעם צוגעגעבענעם שטייער און ניט ארויפלייגן אים אויפ'ן געברויכער.

ניט צופרידן מיט'ן בודזשעט וועלן, נאַטירלאַך, זיין די, וואָס וועלן דארפן טראָגן די לאַסט פון די נייע שטייערן: קיינער האָט ניט ליב צו צאָלן שטייערן, — אפילו די וואָס זיינען בכח זיי צו צאָלן, ניט דארפנדיק איינ-שפּאָרן צוליב דעם ניט נאָר פון זייערע נייטווענדיקייטן, נאָר אפילו ניט פון זייערע לוקסוסן.

זיכער וועלן די קאָנסערוואטיוון אויסדריקן דעם דאָזיקן סענטימענט אין זייער קריטיק פון סנאָודענס בודזשעט, — כאָטש זיי וועלן די דאָזיקע קריטיק באזירן אויף הייכע מאָטיוון פון נאַציאָנאַלער פינאַנץ און וועלן זוכן צו דערווייזן, אז די גרעסערע שטייערן אויף גרויסע פארדינסטן שאדן גאָר ניט די גרויסע פארדינער, נאָר די מאַסן פון פאָלק.

אָבער די סימפּאַטיע פון די מאַסן וועט פאָרט בלייבן אויף דער זייט פון סנאָודענס בודזשעט. פילים סנאָודען, וואָס ווערט באטראַכט ווי דער שארפסטער פינאַנציעלער מח אין לאַנד, האָט מיט זיין בודזשעט קאָנסיק בארעכטיקט זיין רעפּוטאַציע. און אגב האָט ער מיט זיין בודזשעט באַעפּ-טיקט די פאָזיציע פון דער ארבעטער רעגירונג, וואָס האָט אים בארעכטיקט צו מאַכן מיט אזא זיכערן טאָן די באַמערקונג אין זיין בודזשעט רעדע, אז פאר אלגעמיינע וואָלן האָט ער גאָרנישט ניט אסיגנירט, "ווייל קיין אלגע-מיינע וואָלן וועלן דעם קומענדיקן יאָר ניט זיין".

לוק און טשענסעלאָר

"לוק וועט ניט צוריקקערן זיך קיין ארץ-ישראל לייט'ן באשלוס פון דעם קאָלאָניאַלן אָפּס", — לייטעט א באריכט פון לאָנדאָן.

אז עס איז געווען דער אבזיכט פון דער ברטישער רעגירונג ניט צו שיקן אים צוריק קיין ארץ-ישראל, האָבן מיר פאראויסגעזאָגט נאָך מיט א פיר-פינף חדשים צוריק, ווען ער איז אונעקגעפאָרן פון ארץ-ישראל אויף א לאַנגן אורלויב און א צייט, ווען דאָס לאַנד איז נאָך געווען אומרואיק און ווען די אויספאַרשונג קאָמיסיע איז נאָך אנגעגאַנגען מיט איר ארבעט, — א צייט, ווען א הויפּט-מיניסטער פארלאָזט ניט א לאַנד פאר לאַנגער וואַקאַציעס

נאָך דעם באריכט פון דער אויספאָרשונג קאָמיסיע, וואָס האָט אינ-גאַנצן ריינגעוואַשן לוק'ן פון שולד פאר די בלוטיקע געשעענישן, האָט מען אפשר געקאָנט דערוואַרטן, אז לוק זאָל צוריקקערן זיך צו זיין פּאָסטן. דער ברטישער קאָלאָניאַלער אָפּס רעכנט זיך אָבער אפנים ניט אזוי מיט דעם באריכט פון דער קאָמיסיע, ווי מיט די אידישע סענטימענטן, — און אין די אידישע אויגן פארבלייבט לוק נאָך אלץ אייגער פון די הויפּט שולדיקע פאר דער קאַטאַסטראָפאַלער פאַסירונג.

און, זאָל דער באריכט וועגן לוקס דעמיסיע באשטעטיקט ווערן, וועט עס זיין א גוטער סימן. די באשטעטיקונג וועט זיכער אויפגענומען ווערן מיט דער גרעסטער צופרידנהייט פון אלע אידן.

א שטיקל איבערראשונג איז די ידיעה וועגן דעם, אז לאָרד טשענסעלאָר זאָל האָבן אָנגענעבן זיין רעזיגנאַציע פונ'ם אמט פון היי-קאָמישאָנער, און אז עס ווערט געזוכט אן אנדערער פאר דעם פּאָסטן. זיין נאָמען איז ניט געווען פארבונדן מיט די פאַסירונגען, ווייל ער איז דאן ניט געווען פאר א היבשער צייט אין לאַנד. און קיינער האָט ניט געהאַט וואָס באזונדערס אויס-צוזעצן קעגן זיין פערזאָן.

אויב אָבער די ידיעה איז א ריכטיקע, דאן צייגט עס, אז די ברטישע רעגירונג האָט בדעה צו מאַכן א גרינדלאַכע איבערטרייסלונג פון דער גאַנ-צער אדמיניסטראַציע פון ארץ-ישראל. אין אָנקלאַנג מיט דער נייער פעסט-באשטימטער פאָליטיק וואָס זי האַלט ביי אָנצייכענען.

וואָס געוויס די דאָזיקע פאָליטיק וועט זיין, איז דערווייל א פראַגע פאר זיך. זיכער איז אָבער, אז גרינדלאַכע ענדערונגען אין דעם פערסאָנאַל פון דער ארץ-ישראל'דיקער אדמיניסטראַציע וועגן באגריסט ווערן פון די אידן. די האָפענונגען זיינען אויף בעסערס, — ביז איצט איז די אדמיניסטראַציע געווען דורכגעדרונגען מיט אנטיסעמיטיזם און קעגנערשאַפט צו דער באַל-פור דעקלאַראַציע. און פון מאַקדאָנאַלדס רעגירונג קאָנען מיר דערוואַרטן, אז וועגן זי מאַכט שיין ענדערונגען. זאָלן זיי זיין אין דער הינזיכט צום בע-סערן.

א אידישע פאַמיליע פון באַרימטע עסטרייכישע העלדן

פון מ. א. טענענבלאַט

(ספּעציעל פאר ד. א. וו. דורך "איטא")

די גוט באַוואוסטע אידישע פאַמיליע פונ'ם איינציקן אידישן מאַרקיז-טהערע-זיען-ריטער געגנראַל-מעיאָר אלעקסאַנדער פאָן איים איז באשטאַנען פון לויטער העלדישע פאַטריאָטן. נאָר ווייניק פאַמיליע עס פון דער גאַנצער עסטרייך-אונגאַרישער מאָנאַרכיע האָבן זיך אויסגעצייכנט מיט אזעלכע באַרימטע העלדן-טאַטן. ניט אומ-זיסט האָט די דאָזיקע אידישע פאַמיליע באַקומען א גאַלדענעם קאַפּיטל פון אַן העכסטער לויב אין דער מיליטער-און קריגס-געשיכטע פון עסטרייך.

דאָס שענסטע דערביי איז, וואָס דער העכסטער קאָפּ פון דער העלדישער פאַמי-ליע, ווען זיין נאָמען האָט געגלאַנצט אי-בער גאַנץ עסטרייך, זיך אנגעשלאָסן אָן דעם צייניגס אין איז געווארן איינער פון די פאַנאַטישסטע שטיצער פון טעאָדאָר הערצל. אין דער צייניסטישער ביוראָ אויף דער טירקענשטראַסע האָט דער העלדישער אידישער גענעראַל ניט געפאָדערט פאר זיך קיינע באַזונדערע כבודים. ער האָט זיך באַנוגנט מיט א סובאַלטערנער ארבעט אין דער אדמיניסטראַציע פון הערצל'ס צייניס-טישן צענטראַל-אַרגאַן "די וועלט" און ער האָט דערמיט קאָלאָסאַל געשטאַרקט סיי דר. הערצל'ס פּערזענלאַכע אויטאָרי-טעט, סיי די אלגעמיינע פּאָזיציע פון דעם צייניזם. ערשטנס, האָט ער אָפּגעשלאָגן די פארלוידונגען און געפערלאַכע אטאַקעס פון דער אסימילאַציע, אז דער צייניזם איז א פרעמדע אנטי-פאַטריאָטישע באַוועגונג. דאָס גאַנצע אָפּיציעלע אין עפנטלאַ-כע עסטרייך האָט געוואוסט, אז צייניזם קאָן ניט שטיין אין איין ירושלים, און דערמיט זוכט ער צו דערקלענערן פאָן איים אין געוואוסטער אלעקסאַנדער פאָן איים איז געווארן אַן עפנטלאַכער קעמפער פאר'ן צייניסטישן אידעאַל. צווייטנס, איז פאָן איים'ס גע-וויינלאַכע אדמיניסטראַציאָנס-ארבעט אין דער "וועלט" געווארן א סימבאָל פון דיס-ציפּלין אין דער יוגנער צייניסטישער אר-גאַניזאַציע. מען דאַרף מיט פולסטן צוטרוי אונטערגעדנען זיך דעם פירער און שטעלן זיך אפילו אויף א שמיס-פּלאַץ, ווען דער פירער הייסט. פאר גלות אידן און פאר א פרייוויליקער אידישער אָרגאַניזאַציע איז דאָס געווען א גרויסער מוסר-השכל.

פאַקטיש האָבן די עטלאַכע געצייליטע אידישע פאַמיליעס פון אזא הויכן און גע-זעלשאַפטלאַכן שטאַנד ניט לאַנג אויסגע-האַלטן דאָס אידישקייט. אויסגע'שמד'ט זיך אדער פארשוואונדן פון אידישן פאָלק דורך פארמישטע חתונות מיט קריסטלאַ-כע אריסטאָקראַטן. אָבער אין דער פאַמי-ליע פון געגנראַל-מעיאָר פאָן איים איז תמיד געווען אָפּגעהיט די אידישע טראַדי-ציע מיט דעם אידישן פאָלקסבאַוואוסט-זיין. אַן א שום סתירה האָט אין דער איינ-ציקער פאַמיליע געלעבט הארמאָניש דער אידישער פאַטריאָטיזם און דער עסטריי-כישער פאַטריאָטיזם. אויך דער איינציק לעבנדער זון, דער לעצטער אפשטאַם פון דער דאָזיקער העלדישער פאַמיליע, איז א געטרייער און גוטער איד. ערשט אין די לעצטע טעג האָט ער ביי דער לויה פון זיין מוטער געזאָגט אויסנווייניק קדיש איבער'ן פאַמיליע קבר, וואו אונטער דער אלטער רוישישער קבר-דעק פון רוזיקע שטיינער רו'ען אויף אייביק די דריי העלדישע פאַט-ריאָטן: זיין באַרימטער פאָטער און זיינע צוויי ברידער אלס געפאַלענע אָפיצערן אויפ'ן מזבח פון עסטרייכישן פאַטריאָ-טיזם.

נאָך דער לויה פון זיין מוטער האָט די עסטרייכישע פרעסע געבראַכט באַזונדערע היסנישע ארטיקלען פון מיליטערישע ספּע-ציאַליסטן איבער די גבורות און הויכע פארדינסטן פון דער דאָזיקער פאַטריאָטי-שער פאַמיליע. דער באַקאַנט עסטרייכי-שער קריגס-שריפטשטעלער פון גענעראַל-שטאַב, ה'. אָבערסט, (קאָלאָנעל) עמיל זע-ליגער, א גוי, האָט פארעפנטלאַכט אין "ווינער זשורנאַל" א זיכור-ארטיקל, וועל-כען פ'איז כדאי איבערצוגעבן בקיצור פאר דער אידישער פרעסע:

אלעקסאַנדער פאָן איים, דער ערשטער אידישער אפיצער מיט העל-בלויע אויגן, מיט א שטאָלענער עפסקייט און מיט א וויכהאַרציקער גוטסקייט האָט געהאַלטן אַן אייזערנע דיסציפּלין צווישן די סאָלדאַ-טען פון זיין פארמאַציע, וועלכע איז איז דער גאַנצער ארמיי געווען באַקאַנט אלס עליטע, גייענדיק פאר זיינעטוועגן פריי-לאַך אין פעער אריין. אין דעם שטורעם-יאָר 1848 האָט זיך דער אידישער גימנא-זיסט פרייוויליק געמאַלדן צו די יענער. א יאָר שפּעטער שטייט ער שוין אונטער פעלדמאַרשאַל ראַדעצקי'ס קאָמאַנדע אין דער גרויסער שלאַכט קעגן איטאַליע. און ערשט זעקס יאָר שפּעטער באַקומט ער דעם נאָמען לייטענאַנט און ער ווערט דער ערשטער אידישער אפיצער אין דער קאַי-זערלאַכער ארמיי. אין דער צווישן-צייט מוז ער אין דער ארמיי גופא פירן א ביי-טערן קאַמף קעגן אנטיסעמיטישע פאַראור-טיילן: ניט ווייניקער 34 דועלן מוז ער אויספעכטן מיט אפיצערס-קאָלעגן אין אייפ-טען קריג פאר באַליידיקונג פון אידישן פאָלק און אידישער רעליגיע. ער איז אבער געווען דער בעסטער דועליסט און האָט זיך אזוי ארום דערוואַרבן דרך ארץ אויך אויפן אינערן פראָנט.

אין דער שלאַכט ביי קוסטאָצי (?) פירט אלעקסאַנדער איים יענע באַוואוסטע אטאַקע, וועלכע די עסטרייכישע קריגס-געשיכטע באַשרייבט אלס הויפּט-פאַר-דינסט אין דעם זיגרייכן אויסגאַנג פון דער היסטאָרישער שלאַכט. דאָס שטייט אויך בפירוש אין דעם דעקאָראַציאָנס דאָקו-מענט פון קאַיזער, וועלכער האָט דאַמאָלט אויסגעצייכנט דעם אידישן העלד מיט'ן כיסער פאַטריאָטיזם. אויך דער איינציק לעבנדיקער זון, דער לעצטער אפשטאַם פון דער דאָזיקער העלדישער פאַמיליע, איז א געטרייער און גוטער איד. ערשט אין די לעצטע טעג האָט ער ביי דער לויה פון זיין מוטער געזאָגט אויסנווייניק קדיש איבער'ן פאַמיליע קבר, וואו אונטער דער אלטער רוישישער קבר-דעק פון רוזיקע שטיינער רו'ען אויף אייביק די דריי העלדישע פאַט-ריאָטן: זיין באַרימטער פאָטער און זיינע צוויי ברידער אלס געפאַלענע אפיצערן אויפ'ן מזבח פון עסטרייכישן פאַטריאָ-טיזם.

פעלדמאַרשאַל הערצהערצאָג אלבערט האָט גרויסע סימפּאַטיעס מיט'ן אידישן העלד און וויל אים גערן געבן אויך די דאָ-זיקע העכסטע אויסצייכענונג. ער שרייבט אויפ'ן אין לאַקאָנישן מיליטערישן לשון, ער זאָל פאַרלייגן דאָס איינציקע דאָקו-מענט, וועלכעס פעלט אים נאָך כדי צו באַקומען תכף דעם טהערעזיען-אָרדן. אבער ריטער פאָן איים פאַרשטייט תכף, וואָס פאר א דאָקומענט דאָס איז און ער ענטפערט פונקט אזוי לאַקאָניש: "כ'קאָן ניט פאַרלייגן קיין טויף-שיין (שמד-דאָקו-מענט), ווייל איך בין ניט בכח אויסצו-טרייבן דער רעליגיאָן פון מיינע אבות". און ער האָט טאַקע ניט באַקומען די העכסטע אויסצייכענונגס-באַלוינונג. דאָס איז נאָך ווען א באַוואוסטע אומגערעכטיקייט, ווייל אין די סטאַטוטן פון דער קאַיזער-מאַ-ריא-טהערעזיא איז בפירוש פאַרצייכנט אויף אייביק, אז ניט דיר רעליגיע, נאָר די הערלדנשאַפט דאַרף געגומען ווערן אין אַנ-באַטראַכט.

ערשט אין שלאַכט פון 1878 אין באָס-ניע ווערט ער באַלד דער ערשטער אידי-שער קאָמאַנדיר פון א גאַנצן רעגימענט אין ברין, ביז יאָר איז דאַן אוואַנסירט צום גענעראַל-מעיאָר. דאָס איז געווען אין לוי-באַנק און מעלדעט זיך פרייוויליק אין קריגס-פראַנט. דער אלטיטשער פאַטער-גענעראַל האָט נאָך געלעבט ווען זיין לעצ-טער זון האָט זיך מיט אים געזעגענט: "פאָטער, אצינד איז געקומען די צייט פאַר מיר." ער איז מער ווי איינמאָל פאַר-וואַנדערט געווארן און סכדר — אויך מיט אן האַנט-פּראָטהעזע. ווייל די רעכטע האַנט איז אים פונקט אין געלענק צעשא-סען געווארן — נייט ער פרייוויליק צוריק אויפ'ן שלאַכטפעלד. קייזער קאַרל האָט אליין אים אויסגעצייכנט מיט דער גאָל-דענער טאַפּפערקייטס-מעדאַל פאַר אַפּי-צערן, הגם עס זיינען אויך דאַן געווען מיניעות וועגן אידישקייט. ווי דער קאַיזער האָט זיך דערוואוסט דערפון האָט ער גע-רופן צו זיך זיין גענעראַל-שטאַב שעף באַראָן וואַלדשטעטן און האָט אים סאַר-קאַסטיש געפרעגט: "האָבן מיר געפרעגט איבער דער רעליגיע פון איבעלייטענאַנט איים, בשעת מיר אין גאַנגאַנג אויף שטר-רעם פאַר אונז?" האָט דער באַראָן גע-ענטפערט: "ניין, אייער מאַיעסטעט." און אויף דעם האָט דער קייזער געענט-פערט מיט פאַרביטערונג: "און אצינד, נאָכדעם ווי ער האָט אויף אזא אופן גע-באַראָכט זיין בלוטיקן קרבן פאַר אונז, איצט פרעגט מען איבער זיין רעליגיע?!" קאַרל ריטער פאָן איים, דער אינוואַליד און זייער פעאיקער קאָפּ, איז אויך היינט אויף א הויכן לייטנדן פּלאַץ אין דער עסט-רייכישער שווערער אינדוסטריע. ער איז דער איינציקער העלד פון דער אלטער ארמיי, וואָס האָט באַקומען ביידע גאָלדע-נע טאַפּפערקייטס-מעדאַלן: אי פאַר סאָל-דאַט אי פאַר אפיצערן. דעם אידישן אינ-וואַלידן העלד פאַרגינט מען עס נאָך היינט ניט אזא גוואַלדיקן כבוד מיט אזא שטאָל-צען פאַמיליען-הערב (וואַפּאָן). שטעלט אייך פאַר דעם אריסטאָקראַטישן וואַפּאָן פון א אידישער פאַמיליע: א גילדענער גרייף, וואָס ציקט דאָס שווערד קעגן הימל מיט גילדענע שטערן! קאַרל פון איים איז געבליבן א כחור און וועט קיינעם ניט איבערלאָזן נאָכ'ן טויט. דער שטאָלצער קריגס הערב פון דער אריסטאָקראַטישער אידישער פאַמיליע וועט מוזן צעברעכן וועד-דען אויפ'ן קבר פון לעצטן העלדן-זון.

"דאָס איז," — זאָגט אבערסט זעעלי-גער, — "די געשיכטע פון אַט דער אידי-שער פאַמיליע איים. אין אפילו זיי פרוט-סטע קאַטאָליקן פון עסטרייך, די טיראָלער, האָבן ערשט לעצטנס באַשלאָסן אנטאָן דעם ערשטן לייטענאַנט פון דער אלטער אדעלבערטינער פאַמיליע אין ווען דער ריטער אין פרוט-סטע קאַטאָליקן פון עסטרייך, די טיראָלער, האָבן ערשט לעצטנס באַשלאָסן אנטאָן דעם ערשטן לייטענאַנט פון דער אלטער אדעלבערטינער פאַמיליע אין ווען דער ריטער איים, דער אינוואַליד און זייער פעאיקער קאָפּ, איז אויך היינט אויף א הויכן לייטנדן פּלאַץ אין דער עסט-רייכישער שווערער אינדוסטריע. ער איז דער איינציקער העלד פון דער אלטער ארמיי, וואָס האָט באַקומען ביידע גאָלדע-נע טאַפּפערקייטס-מעדאַלן: אי פאַר סאָל-דאַט אי פאַר אפיצערן. דעם אידישן אינ-וואַלידן העלד פאַרגינט מען עס נאָך היינט ניט אזא גוואַלדיקן כבוד מיט אזא שטאָל-צען פאַמיליען-הערב (וואַפּאָן). שטעלט אייך פאַר דעם אריסטאָקראַטישן וואַפּאָן פון א אידישער פאַמיליע: א גילדענער גרייף, וואָס ציקט דאָס שווערד קעגן הימל מיט גילדענע שטערן! קאַרל פון איים איז געבליבן א כחור און וועט קיינעם ניט איבערלאָזן נאָכ'ן טויט. דער שטאָלצער קריגס הערב פון דער אריסטאָקראַטישער אידישער פאַמיליע וועט מוזן צעברעכן וועד-דען אויפ'ן קבר פון לעצטן העלדן-זון.

"דאָס איז," — זאָגט אבערסט זעעלי-גער, — "די געשיכטע פון אַט דער אידי-שער פאַמיליע איים. אין אפילו זיי פרוט-סטע קאַטאָליקן פון עסטרייך, די טיראָלער, האָבן ערשט לעצטנס באַשלאָסן אנטאָן דעם ערשטן לייטענאַנט פון דער אלטער אדעלבערטינער פאַמיליע אין ווען דער ריטער איים, דער אינוואַליד און זייער פעאיקער קאָפּ, איז אויך היינט אויף א הויכן לייטנדן פּלאַץ אין דער עסט-רייכישער שווערער אינדוסטריע. ער איז דער איינציקער העלד פון דער אלטער ארמיי, וואָס האָט באַקומען ביידע גאָלדע-נע טאַפּפערקייטס-מעדאַלן: אי פאַר סאָל-דאַט אי פאַר אפיצערן. דעם אידישן אינ-וואַלידן העלד פאַרגינט מען עס נאָך היינט ניט אזא גוואַלדיקן כבוד מיט אזא שטאָל-צען (וואַפּאָן). שטעלט אייך פאַר דעם אריסטאָקראַטישן וואַפּאָן פון א אידישער פאַמיליע: א גילדענער גרייף, וואָס ציקט דאָס שווערד קעגן הימל מיט גילדענע שטערן! קאַרל פון איים איז געבליבן א כחור און וועט קיינעם ניט איבערלאָזן נאָכ'ן טויט. דער שטאָלצער קריגס הערב פון דער אריסטאָקראַטישער אידישער פאַמיליע וועט מוזן צעברעכן וועד-דען אויפ'ן קבר פון לעצטן העלדן-זון.

"דאָס איז,"

אין שטראָם פון לעבן

שפּאַנענדער ראָמאַן פון דעם אידישן לעבן אין אַמעריקע

פון ה. ל. בן

(פאָרטזעצונג)

און ער איז אַרויסגעלאָפן.

אסתר האט אַרויסגעמורמלט מיט אַן אומצופרידענער מינע:

— מען מאַכט מיר דאָס קינד משוגע, און נאָר! און וואָס? איך וועל זי דען לאָזען פאַרן . . . ?

* * *

שפּעטער, ווען ראַבינס אַיִן אין זיין צימער געזעסן און האט געשריבן אַ בריף צו זיין געשעפטס־פירער אין ניו־אָרליאַנס, האט מען פּלוצים אין זיין טיר אָנגעקלאַפּט און אין זיין צימער זיין אַריין רובינטשיק און עני, ביידע מיט פאַר׳סוד׳עטע מינעס.

— דו ביסט פאַרנומען דזשאַו? — האט עני געפרעגט.

— גלייך, — האט ער געענטפערט פאַר־טראַכט. — נאָך אַ פּאָר וועכן און איך וועל זיין פאַרטיק.

רובינטשיק האט זיך אַרונטערגעלאָזט אויף אַ שאָקל־שטול און מיט אַ פאַר׳סוד׳ן עטעס געמייכל אַ ווינק געטאָן עני׳ן, וועלכע האָ אַ טאַים אויף מיט אַ שמייכל געענטפערט, שטייענדיק הינטער איר חתנ׳ס רוקען.

דאַן האט ראַבינס זיין ברייוו געענדיקט און זיך אומגעדרייט צו זיי:

— וועלן? ! — האט ער אַרויסגערעדט פאַרטראַכט.

רובינטשיק האט אים געענטפערט.

— עני וויל דיר עפּעס זאָגן.

— עני? וואָס איז דער מער?

עני איז רויט געוואָרן און פאַרשעמט, געענטפערט:

— איך וויל דיר גאָרנישט ניט זאָגן, בלויז . . .

— בלויז וואָס?

זי האָט אים דערגעגנט אַ קליין קעס־טעלע.

— וואָס איז דאָס?

— צוועלף הונדערט קאַרבאַנצעס! — האט רובינטשיק אויסגעשריען.

— אַ, פּאַפּאַ! — האט עני אונטער־בראָכן מיט אומגערוהיק אין איר קול — ווי אַזוי רעדסטו!

ראַבינס האט געעפנט דאָס קעסטעלע.

— אַ פין? פאַר וועמען?

— פאַר דיר, דזשאַו! — האט עני גע־ענטפערט.

— אַ מתנה פאַר דעם חתן! — האט רובינטשיק אונטערגעכאַפּט. — היינט גע־קויפט געוואָרן עקסטרא צוליב דעם אין ניו־יאָרק. אַ מציאה. די כלה האט קיין גע־דולד ניט געהאַט צו וואַרטן ביז די תנ־אים. געפעלט עס דיר, חתן? . . .

— אַ, יעס. איך דאַנק דיר עני, וויריק לאַך, וואָס זאָל איך דיר קויפן?

— דו האָסט מיר שוין געגעבן געקויפט, דזשאַו, מער קיין פּרעזענטן וויל איך ניט. רובינטשיק האט צו איר מאַך געטאָן מיט ביידע הענט:

— זאָל ער קויפן, נאָר! זאָל ער קויפן, זאָל ער! ער קאָן, דאַנקן גאָט, אַ ניט וואָלט איך אים לייען אַ גמילת־חסד?

זי האָט אַ שאָקל געטאָן דעם קאָפּ:

— געגוג, געגוג, איך וויל ניט מער. ער קאָן נאָך מיינען, אַז די פּרעזענטן זיינען ביי מיר טייערער ווי ער אַליין.

ראַבינס האָט זיך אָנגערופן:

— איך מיין עס ניט עני . . .

און עפּעס איז אים שווער געוואָרן אויף דעם האַרצן. און ער האָט צוגעלייגט:

— איך דאַנק דיר, עני, נאָך אַמאָל...

ער האָט זיך אויפגעהויבן פונ׳ם אָרט און אירע ביידע הענט אָנגענומען.

רובינטשיק האָט זיך אויף זיין שטול אויסגעדרייט מיט׳ן פּנים צו דער טיר און האָט פריילאַך אויסגעשריען.

— שוט, ברודער! שיס איר אַריין אין ביידע באַקן; איך זע גאָרנישט!

ראַבינס, וועלכער האָט געקוקט עני׳ן אין די אויגן, האָט אַ שמייכל געטאָן:

— מאַג איך!

זי האָט צוגעשאָקלט מיט׳ן קאָפּ.

— דו מאַגסט!

דערנאָך איז ער גענאַנגען אַוועקשיקן דעם בריוו און זי האָט אים באַגלייט.

ביינאַכט זיינען עני און רוטי געזעסן ביי איר אין צימער און מיט אים פאַר־בראָכט. רוטי איז געווען פריילאַך און האָט געשטראַלט און געלויכטן, ווי דער יונגער פריילינג, ווייל, ערשטנס, האָט דער פאָ־טער איר פאַרזיכערט, אַז זי וועט געוויס פאָרן קיין פאַריז. און צווייטנס, ווייל איר איז גלאַט אָנגענעם געווען צו פאַרבריינ־גען אין דער געזעלשאַפט.

עני איז אויך פריילאַך געווען; ראַבינס אַליין בלויז האָט זיך עפּעס מאָדנע גע־פיהט: אַי פריילאַך, אַי אומעטיק, אַזוי ווי זון און וואָלקן וואָלטן אין זיין נשמה אַ שטרייט אָנגעפירט . . . . און נאָך שפּעט, ווען רוטי איז שלאָפן אַוועק און עני איז נאָך אַ ווײַלע מיט אים אין זיין צימער פאַרבליבן, האָט ער דאָן מיט אַמאָל דערפילט, אַזוי ווי אַרום אים און אין אים וואָלט עפּעס טונקעלער געווען, אַקוראַט ווי אַ ליכט וואָלט זיך ערגעץ נאָענט לעבן אים אויסגעלאָשן . . . און דערנאָך, ווען ער האָט עני׳ן אַ קוש געטאָן, בעת זי האָט אים „גוט נייט" געזאָגט, האָט זיך אים ניט זי, נאָר רוטי׳ן אַ קוש געטאָן . . .

דערנאָך, ווען ער איז שלאָפן אַוועק, איז ער אַ לאַנג צייט אויף זיין געלעגער געלעגן און האָט זיך אין זיין נשמה גע־גריבלט. ווידער און ווידער האָט ער זיך געפרעגט, אַזוי ווי בייטאָג, בעת ער איז פונ׳ם פאַרק געגאַנגען; וואָס איז געשען מיט אים אין די לעצטע פאָר טעג? פון וואַנען איז דער דאָזיקער אַנפאַל פון בענ־קעניש און טרויער אַן, בכלל, דאָס נאָ־כאַנאַדיק בייטן זיך פון זיינע שטימונ־גען . . . . ? אַט ערשט געווען, דאַכט זיך, אַזוי פריילאַך און לוסטיק און מיט אַמאָל אַזאַ אומעט ? ! אַט ערשט האָט גע־שטראַלט אַזוי וואַרים זיין נשמה, און מיט אַמאָל — אַזאַ חושך! אַן, ווידער ווי פערט, שטייענדיק הינטער איר חתנ׳ס רו־קען.

דאַן האָט ראַבינס זיין ברייוו געענדיקט און זיך אומגעדרייט צו זיי:

— וועלן? ! — האָט ער אַרויסגע־רעדט פאַרטראַכט.

רובינטשיק האָט אים געענטפערט.

— עני וויל דיר עפּעס זאָגן.

— עני? וואָס איז דער מער?

עני איז רויט געוואָרן און פאַרשעמט, געענטפערט:

— איך וויל דיר גאָרנישט ניט זאָגן, בלויז . . .

— בלויז וואָס?

זי האָט אים דערגעגנט אַ קליין קעס־טעלע.

— וואָס איז דאָס?

— צוועלף הונדערט קאַרבאַנצעס! — האָט רובינטשיק אויסגעשריען.

— אַ, פּאַפּאַ! — האָט עני אונטער־בראָכן מיט אומגערוהיק אין איר קול — ווי אַזוי רעדסטו!

ראַבינס האָט געעפנט דאָס קעסטעלע.

— אַ פין? פאַר וועמען?

— פאַר דיר, דזשאַו! — האָט עני גע־ענטפערט.

— אַ מתנה פאַר דעם חתן! — האָט רובינטשיק אונטערגעכאַפּט. — היינט גע־קויפט געוואָרן עקסטרא צוליב דעם אין ניו־יאָרק. אַ מציאה. די כלה האָט קיין גע־דולד ניט געהאַט צו וואַרטן ביז די תנ־אים. געפעלט עס דיר, חתן? . . .

— אַ, יעס. איך דאַנק דיר עני, וויריק לאַך, וואָס זאָל איך דיר קויפן?

— דו האָסט מיר שוין געגעבן געקויפט, דזשאַו, מער קיין פּרעזענטן וויל איך ניט. רובינטשיק האָט צו איר מאַך געטאָן מיט ביידע הענט:

— זאָל ער קויפן, נאָר! זאָל ער קויפן, זאָל ער! ער קאָן, דאַנקן גאָט, אַ ניט וואָלט איך אים לייען אַ גמילת־חסד?

זי האָט אַ שאָקל געטאָן דעם קאָפּ:

— געגוג, געגוג, איך וויל ניט מער. ער קאָן נאָך מיינען, אַז די פּרעזענטן זיינען ביי מיר טייערער ווי ער אַליין.

ראַבינס האָט זיך אָנגערופן:

— איך מיין עס ניט עני . . .

און עפּעס איז אים שווער געוואָרן אויף דעם האַרצן. און ער האָט צוגעלייגט:

— איך דאַנק דיר, עני, נאָך אַמאָל...

ער האָט זיך אויפגעהויבן פונ׳ם אָרט און אירע ביידע הענט אָנגענומען.

רובינטשיק האָט זיך אויף זיין שטול אויסגעדרייט מיט׳ן פּנים צו דער טיר און האָט פריילאַך אויסגעשריען.

— שוט, ברודער! שיס איר אַריין אין ביידע באַקן; איך זע גאָרנישט!

ראַבינס, וועלכער האָט געקוקט עני׳ן אין די אויגן, האָט אַ שמייכל געטאָן:

— מאַג איך!

זי האָט צוגעשאָקלט מיט׳ן קאָפּ.

— דו מאַגסט!

דערנאָך איז ער גענאַנגען אַוועקשיקן דעם בריוו און זי האָט אים באַגלייט.

ביינאַכט זיינען עני און רוטי געזעסן ביי איר אין צימער און מיט אים פאַר־בראָכט. רוטי איז געווען פריילאַך און האָט געשטראַלט און געלויכטן, ווי דער יונגער פריילינג, ווייל, ערשטנס, האָט דער פאָ־טער איר פאַרזיכערט, אַז זי וועט געוויס פאָרן קיין פאַריז. און צווייטנס, ווייל איר איז גלאַט אָנגענעם געווען צו פאַרבריינ־גען אין דער געזעלשאַפט.

עני איז אויך פריילאַך געווען; ראַבינס אַליין בלויז האָט זיך עפּעס מאָדנע גע־פיהט: אַי פריילאַך, אַי אומעטיק, אַזוי ווי זון און וואָלקן וואָלטן אין זיין נשמה אַ שטרייט אָנגעפירט . . . . און נאָנ־שפּעט, ווען רוטי איז שלאָפן אַוועק און עני איז נאָך אַ ווײַלע מיט אים אין זיין צימער פאַרבליבן, האָט ער דאָן מיט אַמאָל דערפילט, אַזוי ווי אַרום אים און אין אים וואָלט עפּעס טונקעלער געווען, אַקוראַט ווי אַ ליכט וואָלט זיך ערגעץ נאָענט לעבן אים אויסגעלאָשן . . . און דערנאָך, ווען ער האָט עני׳ן אַ קוש געטאָן, בעת זי האָט אים „גוט נייט" געזאָגט, האָט זיך אים ניט זי, נאָר רוטי׳ן אַ קוש געטאָן . . .

דערנאָך, ווען ער איז שלאָפן אַוועק, איז ער אַ לאַנג צייט אויף זיין געלעגער געלעגן און האָט זיך אין זיין נשמה גע־גריבלט. ווידער און ווידער האָט ער זיך געפרעגט, אַזוי ווי בייטאָג, בעת ער איז פונ׳ם פאַרק געגאַנגען; וואָס איז געשען מיט אים אין די לעצטע פאָר טעג? פון וואַנען איז דער דאָזיקער אַנפאַל פון בענ־קעניש און טרויער אַן, בכלל, דאָס נאָ־כאַנאַדיק בייטן זיך פון זיינע שטימונ־גען . . . . ? אַט ערשט געווען, דאַכט זיך, אַזוי פריילאַך און לוסטיק און מיט אַמאָל אַזאַ אומעט ? ! אַט ערשט האָט גע־שטראַלט אַזוי וואַרים זיין נשמה, און מיט אַמאָל — אַזאַ חושך! אַן, ווידער ווי

שטענדיקער טעגלאַכער טעסט אין צוזאַמענשטעלונג פון דער וועלטס פיינסטע טייען גיט רעד ראָז טיי איר ניט מעגלאַך נאָכגעמאַכטן טעם און איר קיינמאָל ניט געענדערטע גוטסקייט. יעדער פּעקל גאַראַנטירט.

RED ROSE TEA "is good tea"

רעד ראָז אַרענדזש פּיקאָ איז עקסטרא גוט

אינ׳ם בעסטן פּעקעדזש—ריין, גלאַנציקער אַלומינום

74

Christie's PREMIUM Soda Crackers

זיינען ניי!

אין איין פונט פול וואַגיקע פּעקלאַך

פונקען אין זיין האַרצן צו עני׳ן אויסגע־לאָשן . . . האָט פאַר־זיינע אויגן גע־טאַנצט, אַלץ מער האָט ער זי געטריבן פון זיך, אַלץ מיט אַ מער אומרו האָט ער זיינע אויגן אָפּגעלערט פון איר, דעם אייג־ציקן אמת׳ן ענטפער אויף זיינע פיינלאַ־כע פראַגן.

ער איז אַרונטער פון בעט און האָט גע־עפנט די גלעזערנע טיר פון נאַניק. די פרישע ביינאַכטיקע לופט האָט זיך אין זיין צימער אַריינגעריסן און ער האָט זי דורשטיק אין זיך איינגעזויגן. דערנאָך האָט ער זיך ווידער אַוועקגעלייגט און גע־פרובירט זיך פאַרגעסן אין היינע׳ס לידער, וועלכע ער האָט אַזוי ליב געהאַט. ער האָט איבערגעלעזן איין געדיכט איין מאָל, צוויי מאָל, און האָט עס־פּיט באַנומען מיט זיינע געדאַנקען. וועלכע זיינען ווייט גע־וועזן פון דעם. ער האָט פּרובירט עס לעזן אין דעם חויך און געהערט זיין איינענעם קול, אַזוי ווי ער וואָלט פון ווייטן געקלונ־גען . . .

ער האָט זיך איבערוועלטיקט און אי־בערגעוואָלט זיינע געדאַנקען צוזויפגענו־מען און איבערגעלעזן דאָס ליד.

ענדלאַך האָט ער דאָס ליד באַנומען. און עניגן, ווען זיך שורות, פון ליד האָבן נאָך געקלונגען אין זיינע אויערן אין ער באַייסטערט געוואָרן.

— ווי שיין און ווי איינפאַך, — האָט ער געטראַכט, און מיט אַמאָל האָט זיך ביי אים אַרויסגעריסן אויפ׳ן קול:

—רוטי! . . .

ער האָט איינגעגראָבן זיין פּנים אין קי־שען.

און שפּעטער אַ ווײַלע האָט ער אַרויס־געקרעכצט.

— און מאָרגן זיינען די תנאים! . . .

*

אויף מאָרגן האָט ער דעם נאַנצן טאָג אויסגעמידן רוטי׳ן. ער האָט עטלאַכע שעה פאַרבראַכט אין ניו־יאָרק, און צוריקקומענ־דיק, ווען עני איז פאַרנומען געווען, האָט ער דאָן מיט אַמאָל געפרעגט ביי אַסתר׳ן אויף ראַבי בערנשטיין׳ס אַדרעס און איז אַוועק צו אים אויף אַ באַזוך.

ביי ראַבי בערנשטיין האָט ער פאַר־בראַכט אַ שעה און מיט אים גע־שמועסט וועגן ציוניזם און אַנדערע פראַ־גען.

(פאָרטזעצונג — קומט)

פון דער פראָווינץ

עדמאָנטאָן

ערמאָנטאָנער בוי־אַרבעט אין 1930 וועט איבערשטייגן 1929 — לויט די ביז־איצטיקע ציפערן. די דערלויבנישן וואָס זיינען אַרויסגעגעבן געוואָרן ביז מאַרט דעם 29טן, זיינען מיט $214.825 מער ווי אין דער זעלבער צייט לעצטן יאָר. די פון הייזער געבויט אין 1929 האָט דערגרייכט $5.670.585. אין די ערשטע דריי מאָנאַ־טען פון 1930 זיינען שוין אַרויסגענומען געוואָרן דערלויבנישן פאַר $1.107.900.

ר. וו. סנאָו, ווייס פּרעזידענט פון קאַ־נאַדע דריי דזשינדזשער אייל קאָמפּאַני, האָט באַזוכט עדמאָנטאָן לעצטע וואָך און אַנאָנסירט, אַז זיין קאָמפּאַני האָט אָפּגע־קויפט צוויי גאַנצע בלאָקס לאַנד פון דער שטאָט מיט׳ן צוועק צו אויפשטעלן אַ פאַבריק פאַר דריי דזשינדזשער אייל. לויט זיינע פּלענער וועט אויף דעם פּלאַץ — אויף דער 103טער סטריט צווישן די עוועניוס 78 און 80 — אויפגעשטעלט ווערן אַ איין־שטאָקיקער מויער, 140 ביי 160, מיט אַלע מאָדערנסטע באַקוועמלאַכ־קייטן; און עס וועט דערוואַרטעט אַז 75 מענשן זאָלן אַרבעטן אין דער פאַבריק. די אַרבעט אויף דער געבויערע זאָל אָנגע־פאַנגען ווערן אַרום דעם 1טן מאַי.

פּרעמיער בראַונלי האָט פאַר צייטונגס־לייט דערקלערט, אַז אַלע רייד וועגן אַן עלעקשאָן היינטיקן זומען זיינען גרונדלאָז. די רעגירונג האָט דערווייל נאָך גאָרניט באַשטימט אין דער הינזיכט.

די נויטיקע אַראַנזשמענטס וועגן גע־מאַכט פאַר דער „רייזנדער קלינק", זי זאָל אָנפאַנגען איר אַרבעט אין מאַי. דר. מ. ר. באַו, פון דער געזונטס אָפּ־טיילונג פון דער פּראָווינציעלער רעגירונג דערקלערט, אַז דער זעלבער פּלאַן וועט נאָכגעפאָלגט ווערן הייר־יאָר ווי באַריקן יאָר.

א צאָל אַפּליקאַציעס וואָס זיינען אי־בערגעבליבן פון לעצטן יאָר ווערן איצט באַטראַכט מיט׳ן צוועק צו באַוואַרענען, אַז די קליניק זאָל די דאָזיקע פונקטן באַ־זוכן היינטיקן יאָר.

—(::)—

אידענברידזשער אידן טרויען אויף דעם טויט פון באָבע קאָהען

די אידן פון אידענברידזש קאַלאָניע טרויערן אויף דעם פאַרלוסט פון איינער פון די עלטסטע איינוואוינער אין דער קאַ־לאָניע. מיט 19 יאָר צוריק אין די פאַמי־ליע קאָהען, אַ מוטער מיט דריי זין און דריי טעכטער, אַלע פאַרהייראַטע מיט פאַמיליעס, געקומען פון לאַנדאָן, ענגלאַנד און האָבן זיך באַזעצט אין אידנברידזש, אויף אַ „האָמסטעד".

ווענאַ, ח׳ ניסן, האָבן זיך אַלע אידן פון אַלע זייטן וועגן גענומען קלייבן צו באַגלייטן די באָבע קאָהען צו איר אייביר־קער רו. ניט געקוקט אויף דעם וואָס ס׳איז געווען אַ שלעכטער וועג, ניט מיט שליטן, ניט מיט רעדער, דאָך האָבן אַלע אידן גע־פילט אַ חוב צו פאָרן צו אייזיק קאָהען, צו דער לויה פון זייער מוטער. אונזערע יונגע בחורים האָבן געהאַט אַ שווערע אַר־בעט דורך דער געפראָרענער ערד, פאַרטיק צו מאַכן די אייביקע היים פאַר דער באָ־בע קאָהען. די לויה האָט זיך געצויגן פיר מייל צום שול. דאָרטן זיינען געשטאַנען אַלע פון דער חברה קדישא און אונזער רעוו. לעווינסקי האָט נעמאַכט אַ הספּד. מר. ד. וויקער און שלמה פּלאַטקין האָבן מיט זייערע רעדעס געמאַכט דעם עולם צו פאַרגיסן אַ טרער, און דערנאָך האָט זיך די לויה ווידער געצויגן צו איר אייביקן רו־פּלאַץ.

מיט דעם טויט פון עטל רבקה קאָהען האָבן מיר פאַרלאָרן איינע פון די עלטסטע פרויען פון אונזער קאָלאָניע. זייט גע־רייסט אייזיק, מעקס און וואָלף קאָהען און טעכטער איידיטס און איינילאַך און אַלע אידן פון אידענברידזש.

ד. וויקער,

אַ פּיאָנער פון אידענברידזש, סאַסק.

סאַסקאַטון

עס ווערט דאָ אַנאָנסירט פון האָנ. האָוואַרד מעקאָנעל, פּראָווינציעלער טרעַ־זשורער, אַז די נייע היים פאַר שטומע און טויבע מענשן, וועט זיך אָנהויבן בוי־ען אין פאַרלויף פון מאָנאַט מאַי.

אויף דער פאַרזאַמלונג פון די מיטגלי־דער פון „באַאַרד אָף טרייד," לעצטע וואָך, האָט קאָמישאָנער האַלמס, שטיצנדיק זיך אויף אַן איבערבליק פון דער עקאָנאָמישער לאַגע איבער נאַנץ קאַנאַדע, באַהויפּטעט, אַז די געשעפטן זיינען אין אַלגעמיין בע־סער. אין דעם איבערבליק, אַרויסגעגעבן פון סער טהאָמאַס וויט, ווערט געזאָגט, אַז די אומנאַרמאָלע און ניט גינסטיקע לאַ־גע וואָס הערשט אַיצט, איז צו פאַרדאַנקען ניט נאָר דעם פאַקט וואָס די פאַרמערס אין מערב קאַנאַדע האָבן ניט געהאַט קיין גוטע גערעטעניש אויף וויץ, נאָר צוליב דעם וואָס אַלע צווייגן פון דער אינדוס־טריע האָבן פאַר די לעצטע 2—3 יאָר פּראָדוצירט פיל מער ווי דער מאַרק האָט געפאָדערט. „ס׳איז געווען אַן איבערפלוס" — האָט געזאָגט קאָמישאָנער האַלמס. — „און דער איבערפלוס איז געווען אויף אַלע געביטן. אינגיכן וועט זיך אָבער די לאַגע פאַרבעסערן און אין סאַסקאַטון פריער ווי ערגעץ אַנדערש, דערפאַר וואָס אין סאַס־קאַטון — גליקלאַכערווייזע — גייט אַן אויפהויב אין זיין האַרצן צו עני׳ן אויסגע־לאָשן . . . האָט פאַר־זיינע אויגן גע־טאַנצט, אַלץ מער האָט ער זי געטריבן פון זיך, אַלץ מיט אַ מער אומרו האָט ער זיינע אויגן אָפּגעלערט פון איר, דעם אייג־ציקן אמת׳ן ענטפער אויף זיינע פיינלאַ־כע פראַגן.

ער איז אַרונטער פון בעט און האָט גע־עפנט די גלעזערנע טיר פון נאַניק. די פרישע ביינאַכטיקע לופט האָט זיך אין זיין צימער אַריינגעריסן און ער האָט זי דורשטיק אין זיך איינגעזויגן. דערנאָך האָט ער זיך ווידער אַוועקגעלייגט און גע־פרובירט זיך פאַרגעסן אין היינע׳ס לידער, וועלכע ער האָט אַזוי ליב געהאַט. ער האָט איבערגעלעזן איין געדיכט איין מאָל, צוויי מאָל, און האָט עס־פּיט באַנומען מיט זיינע געדאַנקען, וועלכע זיינען ווייט גע־וועזן פון דעם. ער האָט פּרובירט עס לעזן אין דעם חויך און געהערט זיין איינענעם קול, אַזוי ווי ער וואָלט פון ווייטן געקלונ־גען . . .

ער האָט זיך איבערוועלטיקט און אי־בערגעוואָלט זיינע געדאַנקען צוזויפגענו־מען און איבערגעלעזן דאָס ליד.

ענדלאַך האָט ער דאָס ליד באַנומען. און עניגן, ווען זיך שורות, פון ליד האָבן נאָך געקלונגען אין זיינע אויערן אין ער באַייסטערט געוואָרן.

— ווי שיין און ווי איינפאַך, — האָט ער געטראַכט, און מיט אַמאָל האָט זיך ביי אים אַרויסגעריסן אויפ׳ן קול:

—רוטי! . . .

ער האָט איינגעגראָבן זיין פּנים אין קי־שען.

און שפּעטער אַ ווײַלע האָט ער אַרויס־געקרעכצט.

— און מאָרגן זיינען די תנאים! . . .

*

אויף מאָרגן האָט ער דעם נאַנצן טאָג אויסגעמידן רוטי׳ן. ער האָט עטלאַכע שעה

פּרינץ אַלבערט

דער סי. פּי. אַר. סופּערינטענדענט מעקגרעגאָר, פון סאַסקאַטון, וועלכער איז דאָ געווען לעצטן פרייטאָג האָט דערקלערט אַז אַ רעגולמעסיקער אייזנבאַן דעם פּאָרט איבער דער ליניע פון לאַנינאַן קיין דער־זשיינע אין אַנהויב פון מאָנאַט אַוגוסט.

ער האָט ווייטער געזאָגט, אַז די סי. פּי. אַר. וועט בויען אַ נייע פרייט־שעד אין פּרינץ אַלבערט.

—(::)—

טרויעקס, סאַסק.

דאָס אידישע וואָרט.

חשובע הערן: —

איך שיק אייך אַ טשעק אויף $9. זייט אַזוי גוט און פאַרטיילט $3 צום בית יתר־מים, $3 צום מושב זקנים און $3 צום מאָנוט כרמל קליניק.

מיט דאַנק,

לייב לישטשינסקי

ווען אין סאַסקאַטון

שטיט אין

WINDSOR HOTEL

1st Ave. and 20th St. E.

חייסע און קאַלטע וואַסער יוראָפּיאַישער פּלאַן. באַקוועמע רייסס דור עלס, איינגנסימער

איר קאָנט קריגן אייער לאָנדרי געוואַשן ביי יעדער פון אונזער באַדינונג דורך בלויז אָפּרופן 2093. קאָנטרי פונקטן קאָ־נען דאָס שיקן ביי מעיל אָדער עקספּרעס און אָרדערס וועלן פינקטלאַך אַטענדעט ווערן.

CHRISTIE LAUNDRY

Phone 2093 Saskatoon, Sask.

פאַלם דיירים לימיטעד

דיסטריביוטאָרן פון

ריינער — פרישער — אָפּעטיזירנדער

מילך

פאַלם פוטער

פונקט אַזוי גוט ווי אַלע אַנדערע פאַלם דיירי פּראָדוקטן

צוגעשטעלט צו אייער היים יעדן טאָג.

טעלעפאָן 3832 — 3175

Palm Dairies Limited

SASKATOON, SASK.

סאַסקאַטון

אָפּעטיטנע כשר׳ע מאָלצייטן

אין סאַסקאַטון

פינסטע דעליקאַטעסן תמיד אין סטאָק.

GORDON'S DELICATESSEN & FISH STORE

325-20th St. West, Saskatoon, Sask.

מייסאָן און ריש

הענרי הערבערט

סטענפאָרד

פּיאַנאָס

פאָנאָגראַפס

ראַדיאָס

נאָטן

רעקאָרדס

MASON & RISCH

LIMITED

120 SECOND AVE. N.

SASKATOON

לאָמבער און בילדער׳ס סופּלאַיס

קוילן און האָלץ

אָפּשאַצונגען מיט פאַרענינגן געגעבן אויף ריפּעיר אַרבעט אָדער אויף נייע געביידעס

מיר האַלטן אַ פולשטענדיקן סטאָק פון לאָמבער און בילדערס סופּלייס.

טעלעפאָנירט 3456 אָדער 4454

THE MONARCH LUMBER CO. LTD.

AVE. L. & 20TH STREET - SASKATOON, SASK.

עדמאָנטאָן

צוויי גוטע פּלעצער צו שטיין ווען אין

עדמאָנטאָן, אַלטאַ.

ראָיאַל דזשאַרדזש האָטעל

רייסט, $1.50 און העכער

לילאַנד האָטעל

אַ היימישע אַטמאָספערע צו אַ מינימום קאָסט

רייסט, $1.00 און העכער

ר. ע. נאָבעל, מענעדזשער

The Freeman Co. Ltd.

אַלבערטאַ דיסטריביוטאָרן

האָדסאָן „גרעיט 8"

עסעקס „די טשעלענדזשער"

צוויי בוכשטאַבלאַך נייע קאַרס

גרעסערע באַקוועמלאַכקייט

מער אויסגעצייכנטקייט

מער קראַפט — ווייניקער פּיעל

אויף דער אויסשטעלונג

Edmonton — 9906-107th Ave. Phone 1972

Calgary — 107- 6th Ave. E. Phone M 3236

עדמאָנטאָן

Darling's Drug Stores

LIMITED

אַלבערטאַס גרעסטע דראָגיסטן

וועלן זיין צופרידן צוצושטעלן אייערע פאַדערונגען

אין

פּרעסקריפּשאָנס

טואַלעט אַרטיקלען

דראָגס

נומער 3 סטאָר

JASPER AT 102ND STREET

נומער 4 סטאָר

10137 101ST STREET

PHONE 1633 or 4777

EDMONTON, ALTA.

פאַר אַ בעסערן סאָרט שיך ריפּעירונג

KENWARD'S

SHOE REPAIR SHOP

טעלעפאָן 4265

10045-101A Ave. Edmonton, Alta.

מצבות

אונזערע עקספּערטן וועלן דעזיינען מצבות און מאָנומענטן לויט אייערע אייגענע באַשרייבונגען. אונזערע פּרייזן זענען זייער מעסיקע.

ALBERTA GRANITE MARBLE & STONE CO.

Limited

10702-101st ST. EDMONTON

אויסגעשעפּטע כחות

ווען די נערוון ווערן אויסגעשפּילט

עס איז אַ געוויינלאַכע זאַך צו זיין סיר נאָר אַ טאָג אַרבעט אָבער איר רוט און שלאַפן און איר זיין נרייס מיט נייער ענערגיע און קראַפט פאַר נאָך אַ טאָג אַרבעט.

אָבער ווען איר זיין אין פאַרלויף פון דער נאַכט אומרואיק און איר שמיים אויף סיר און פאַרמאַטערט און איר באַנענגט מיט שרעק דעם נייעם טאָג, איז צייט צו נעמען „טאָאַק" פון איי־ער נעזונט.

צי עס איז אַ רעזולטאַט פון דעם איבערפלוס אין פאַרלוסט פון נערוון ענערגיע, אָדער צוליב זאָרג, אָדער קראַנקהייט וואָס מאַטערט אויס איי־ער נערוון סיסטעם וואָס הויבט אָן צו באַנקראָטירן, איז עס די העכסטע צייט צו באַקומען דעם אויס־בוי פּראָצעס וואָס וועט עמאַנסיפּירט דורך דעם נעבראָיך פון דר. טשייסעס „נערוו פוד".

Dr. Chase's Nerve Food

דער בעסטער פאַר דעם אויפבוי פון דעם בלוט און נערוון

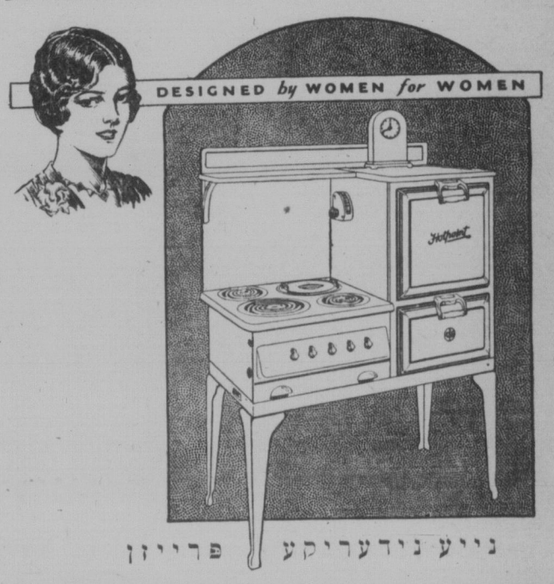

נייע נידעריקע פּרייזן

אַ סוף אַכטונג צו געבן אויפן אויוון

האַטפּאָינט סופּער־אַוטאָמאַטיק קאָנטראָל קאָכט מאָלצייטן אין אייער אָפּוועזנהייט!

אַ יר קאָנט זיין מיילן ווייט אַוועק פון דער היים וועט אייער האַטפּאָינט סופּער־אַוטאָמאַטיק אויוון אַ פּ ד ר י י ע ן: די אויוון הייץ צו יעדער צייט צו אייער פאַר־לאַנג און וועט עס פ אַ ר ד ר י י ע ן וועגן דער דיינער אַרבעט. פולשטענדיק דעם מאַלצייט כאָכט. און עס וועט האַלטן דעם מאַלצייט חיים ביז פאַרטיק צו סערווירן.

איר וועט שטאַלצירן מיט דעם קרים וויינס און אַזוי גרעי פּיניש פון דעם האַטפּאָינט. איר וועט הויך שעצן די באַקוועמלאַכקייט פון זיי־נע ניט צעשטערבאַרע הייספּיר עלעמענטן. (שנעלסטע ביי טעסט) אין פון זיין אולטראַ מאָדערנעם עקאָנאָמישן קאָכער. און יאָרן פון איצט וועט איר דאַנקבאַר זיין זיין שטאַרקער דורכאויס שטאַלצער נער האַנסטרוקציע.

דאָס זיינען אויסשליפלאַכע פי־טשורס פון דעם האַטפּאָינט הייס־ספּיר אויוון. לאָזט אונז אייך דער־קלערן ווי לייכט עס איז צו באַזיצן אַ האַטפּאָינט אויף אונזערע באַ־קוועמלאַכע טערמינען . . . און צו אַ פּרייז אַזוי נידעריק ווי $85.

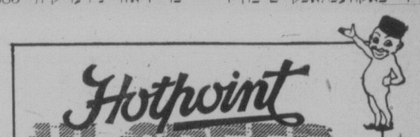

WINNIPEG ELECTRIC CO.
Power Bldg.
Branches at St. James and St. Boniface
WINNIPEG HYDRO
55 Princess Street
BRIDGMAN'S HARDWARE
Portage Ave.
FONTAINE ELECTRIC CO.
165 Provencher Ave.
St. Boniface, Man.

SCHUMACHER, MacKENZIE LIMITED
334 Main Street
McCAINE ELECTRIC CO.
Ellice Ave.
STEWART ELECTRIC
846 St. Marys' Road
St. Vital, Man.

CANADIAN GENERAL ELECTRIC Co.

Head Office Toronto

HR-20-D

האַטפּאָינט אויוונס פאַרקויפט אויף לייכטע טערמינען ביי

Winnipeg Electric Company

אייער נאַראַנטיע פאַר גוטער באַדינונג

באַזוכט אונזער נייע סטאָר — גלאַדסטאָן און קאַר בילדינג

511 סעלקירק עוועניו

מיר וועלן ווייערן און אַריינשטעלן

אַ האַטפּאָינט אויוון

פאַר

בלויז $15 איינצאָלן

באַלאַנס לייכטע טערמינען

Winnipeg Hydro

55-59 PRINCESS ST

אידישע העלדן

שפּאַנענדער ראָמאַן פון'ם אידישן לעבן
אין דער צייט פון דער נרויסער סלתמה

פון י. נ.

(פאָרזעצונג)

ער איז געבליבן שטיין פאַרוואונדערט, ער האָט באַמערקט אז אין דעם פּאַפּ אַנאַפּאַן און אין דעם אַלטן ר' שמשון אין פאַרנעקומען אַ גוואַלדיקע ענדערונג.

— וועט איר פיליינט קאָנען זאָגן ווער דער־דאָזיקער יונגערמאַן איז? — האָט ר' שמשון אים געפרעגט קורץ, צייכענדיק דאָס בילד, וואָס איז געלעגן אויף דעם־טיש.

דער דאָרער לעווי האָט נאָר געוואָרפן איין בליק אויף דער פּאַטאָגראַפיע און האָט אויסגערופן:

— דאָס איז דאָך ראַפאַל נייטמאַן! ווי קומט זי אַהער?

די ביידע אַלטע לייט האָבן אַ ווײַלע אָנגעקוקט איינער דעם ״צווייטן, אַזוי ווי זיי וואָלטן זיך באַראָטן, אויב זיי זאָלן דעם יונגן סטודענט אַרויסגעבן זייער געהיימניס.

— ער איז מיין יונגער פריינט, — האָט פּאַטער אַנאַפּאַן באַמערקט, — ער מאַג אַלעס וויסן.

און ער האָט אים דערציילט זיין גאַנצע געשיכטע.

דער דאָרער לעווי האָט נאָרנים געקאָנט קומען צו זיך פון זיין דערשטוינונג.

— דאָס איז גרויסערס, דאָס איז קאָלאָסאַל! — האָט דער דאָרער לעווי דאַן אויסגערופן און האָט מיט שטורם אַ זעץ געטאָן מיט'ן פּויסט אין טיש, הייסט עס, אַז איר, ווערדיקער פּאַטער אַנאַפּאַן זייט אַן אָנקל פון מיין חבר פון אַקאַדעמיש פאַראיין, ראַפאַל נייטמאַן. און איר זייט אַ ברודער פון ר' שמשון ר' יודל'ס, דעם געוועזענעם גביר פון לאַצ, וועלכער איז אויך אַן אָנקל פון דעם גאַליציאַנער סטודענט. דאָס איז ווירקלאַך גרויסער־טיק!

— אָבער ניי איז דאָס ניט, זאָג איך אייך, — האָט פאַרטגעזעצט דער דאָרער לעווי, וועלכע איז פּלוצלונג געוואָרן שטאַרק רעדעוודיק, — מער ווי איין מאָל האָט ראַפאַל נייטמאַן אונז דערציילט אַז זיין פּאַטער שטאַמט פון רוסלאַנד, און אַז ער איז אַנטלאָפן פון דער בלוטיקער מדי־נה, וואו ער האָט איבערגעלאָזן זיין פאַ־טער און עוויי ברידער.

מער ווי איין מאָל האָט ער אונז דער־ציילט אַז זיין פּאַטער האָט אים איבער־געלאָזן אַ צוואה, אַז ער זאָל פאָרן נאָך רוסלאַנד, אויסנעפינען זיינע אָנקלס און זיין גאַנצע משפּחה. אַן ראַפאַל איז טאַ־קע אייניקע מאָל געווען אין רוסלאַנד. ניט איין מאָל האָט זיך אונזער אַקאַדע־מישער פאַראיין פאַרזאַמלט, און אונזער פּרעזידענט, ראַפאַל נייטמאַן אויף דער פאַרזאַמלונג. ניט זיין, וואָס איז אַ־ער האָט זיך אַריבערגעכאַפּט קיין רוס־לאַנד, אום נאַכצופאָרשן וועגן זיין פאַר־לאָרענער פאַמיליע. אָבער ער פלעגט יעדן מאָל צוריק קומען מיט אַ טרויעריקער. דאָס וועט איצט זיין קאַלאָסאַל, ווען איך וועל אים בריינגען די נאָכריכט, אַז ער האָט זיינע אָנקלס געזוכט, און איך האָב זיי געפונען!

די ביידע אַלטע לייט האָבן מיט אַ גליק־לאַכן שטייל אויף די ליפּן אויסגעהערט די דערקלערונג פון דעם אָומראַזאיק און היציק יונגערמאַן.

— און ווי אַזוי וועט איר אים בריינגען די נאָכריכט? — האָט פּאַטער אַנאַפּאַן גיך אַ מאָך געטאָן מיט דער האַנט, — איך וויל ניט פייערן מיט בלוט דעם געדענק יום־טוב פון מיין לעבן, וועט אונ־זער פאַמיליע, די פאַרשטויסענע, די צע־זייט און צעשפּרייט, האָט זיך ווידער צוזאַמענגעטראָפן. ניין, רעדט ניט איצט פון דאָס!

— פאַרצייט מיר, ווירדיקער פּאַטער,

— האָט דער אידישער סטודענט זיך גע־היצט, — איערע ווערטער שמעקן מיט כריסטוס'ן תורה, וואָס די קריסטן אַליין פאָלגן אויך ניט. עס מעג זיך טאַקע זיין גאַנץ שיין, אַז וועגן איינער אַ ווערט אַ פּאַטש אין אַין באַק, זאָלסטן אים אונ־טערשטעלן די צווייטע; אָבער פּרובירט נאָר פון אַ קריסט אויפרעכן זיין כלה פון אונטער דער חופּה ווי כוואַסטנאַוו האָט עס גענומען, דערמאָרדנדיק איר פּאַטער און פאַרשלעפּנדיק די יונגע פרוי מיט זיך, — איר וועט זעען, וואָס דער באַלייטיקער קריסט וועט דאַמאָלסט טאָן.

— ניין מיין אַלטער פריינט, איך גלויב מער אין דער אידישער תורה, אין אויג פאַר אַן אויג, אַ צאָן פאַר אַ צאָן, און איך זאָג אייך, חלוואי וואָלטן אונזע־רע אידן געהיט זייער איינענע תורה, וואָל־טען זיי ניט געווען אַזוי הפקר ביי די כוואַסטנאַוו'ס, ביי די רוסישע קאָזאַקן און ביי אַלע אידן פרעסער. פרעגט אונ־זער פריינט שענבערג, וועט ער אייך דערציילן די געשיכטע פון דעם פּוילישן אַנטיסעמיטישן אָפּיצער זאַרעצקי.

— אָבער וואו איז דער גרויסער שווייי־גער? — וואָס טוט ער דאָרט אַזוי לאַנג ביי דער פאַנענקע יאַדוויגאַ? הם . . .

זיין לעצטע באַמערקונג האָט דער דאָ־רער לעווי אַרויסגעברומט צו זיך אַליין אונטער דער נאָז און ער האָט זיך אַוועק־געזעצט לעבן פענסטער, דורך וועלכן ער האָט אַרויסגעקוקט ווייט איבער דעם לייד־דיקן פעלד, אום צו זעען פילייכט קומט אָן שענבערג.

אין פאַלאַטקע איז געוואָרן שטיל, נאָר די צוויי אַלטע לייט, די צוויי ברודער, וועלכע האָבן זיך איצט צוזאַמענגעטראָפן צום ערשטן מאָל נאָך אַ צעשיידונג פון אַ גרויסער צאָל יאָרן, האָבן געפירט צוויי־שען זיך אַ שטילן געשפּרעך.

— ער איז דאָך געבליבן אונזער יונגער פריינט, — האָט ר' שמשון געזאָגט צו זיין ברודער. — די אידישע תורה איז די מענשלאַכסטע, זי איז מער צוגעפּאַסט צו דעם מענשלאַכן כאַראַקטער, און איך זע ניט איין, צו וואָס די זאָלסט איצט טראָ־גען רייגע קליידער פון אַ רוסישן גלח, ווען די ווייסט, אַז די ביסט אַ איד, און די ווילסט בלייבן אַ איד.. די וועסט דאָך ניט בלייבן אַ רוסישער פּאַפּ, גרשון?

— ניין, אַ איד בין איך געבאָרן גע־וואָרן און אַ איד וועל איך בלייבן, — האָט דער אַלטער פּאַפּ גערעדט וואַרם, — אָבער ניט דאָ, ניט אין רוסלאַנד. אַזוי לאַנג ווי איך בין אויפ'ן רוסישן באָדן, מוז איך בלייבן דאָס, צו וואָס מען האָט מיך דערצויגן. עס וועט זיין בעסער פאַר אונז אַלעמען, וואַרט, ווען מיר וועלן אַרי־בער די גרעניץ אין גאַליציע.

ער האָט קוים געענדיקט אַלס דער דאָ־רער לעווי איז פּלוצלונג אויפגעשפּרונגען פון פענסטער.

— ער גייט! — האָט ער אויסגעשריי־ען, — שענבערג האָט זיך באַוויזן, ניין, ער גייט ניט, נאָר ער לויפט! ער זעט אויס שטאַרק אויפגערעגט.

און מיט אַזאַ שפּרונג איז ער געווען ביי דער טיר.

פּאַטער אַנאַפּאַן האָט אים געוואָלט צו־ריקהאַלטן.

— בלייב דאָ! — האָט ער אים גע־וואָרנט, — ער וועט באַלד אַליין קומען, איך וועט נאָר מאַכן די זאַך אויפאַלגר. עס קאָן ווערן געפערלאַך.

— ניטאָ וואָס מורא צו האָבן, — האָט ער גערעדט האַסטיק, די פאַלאַטקע איז אויפ'ן ברעג לאַגער, אַרום זיינען די פּוסטע פעלדער, קיינער איז דאָ ניטאָ, לאָזט מיך!

און איידער די צוויי אַלטע לייט האָבן באַוויזן אויסצורעדן אַ וואָרט איז ער שוין געווען פון דער צווייטער זייט טיר, שטורמדיק קעגן זיין פריינט, וועלכער איז געגאַנגען זייער האַסטיק, אַזוי ווי ער וואָלט פון אימיצן אַנטלאָפן.

קאַפּיטל 37

מיט פאַרקריומטע געזיכטס־צינע פון שלעק און צאָרן האָט קאַפּיטאַן כוואַס־מיט'ן פּויסט אין טיש: — אָבער גלויבט מיר, אַז מיר וועלן אים באַצאָלן ווי ער האָט פאַרדינט.

— פינף חברים זיינען מיר געווען אין אונזער אַקאַדעמישן פאַראיין, אויסער ניי־מע'ס ברודער, און יעדער פון אונז באַ־טראַכט אַלס זיין חייליקסטע פליכט צו באַפרייען די מענשהייט פון דער דאָזיקער ווילדער חיה כוואַסטנאַוו.

איינער פון אונז איז שוין געפאַלן אויף דעם שלאַכטפעלד פון קאַליש, מיין אומ־גליקלאַכער חבר, דער ״גזלן״ באַכראַך, און איך ווייס ניט וואָס עס איז געוואָרן פון די איבעריקע, אָבער עס וועט זיך נאָך גע־פינען איינער, וועלכער וועט נאָך נעמען רַאַכע.

— רעדט ניט אַזאַ פון ראַכע, — האָט פּאַטער אַנאַפּאַן באַמערקט און האָט ענער־גיש אַ מאַך געטאָן מיט דער האַנט, — איך וויל ניט פייערן מיט בלוט דעם געדענק יום־טוב פון מיין לעבן, ווען אונ־זער פאַמיליע, די פאַרשטויסענע, די צע־זייט און צעשפּרייט, האָט זיך ווידער צוזאַמענגעטראָפן. ניין, רעדט ניט איצט פון ראַכע!

— פאַרצייט מיר, ווירדיקער פּאַטער,

— האָט דער אידישער סטודענט זיך גע־היצט, — איערע ווערטער שמעקן מיט כריסטוס'ן תורה, וואָס די קריסטן אַליין פאָלגן אויך ניט. עס מעג זיך טאַקע זיין גאַנץ שיין, אַז וועגן איינער אַ ווערט זיין אַ פּאַטש אין אַין באַק, זאָלסטן אים אונ־טערשטעלן די צווייטע; אָבער פּרובירט נאָר פון אַ קריסט אויפרעכן זיין כלה פון אונטער דער חופּה ווי כוואַסטנאַוו האָט עס גענומען, דערמאָרדנדיק איר פּאַטער און פאַרשלעפּנדיק די יונגע פרוי מיט זיך, — איר וועט זעען, וואָס דער באַלייטיקער קריסט וועט דאַמאָלסט טאָן.

— ניין מיין אַלטער פריינט, איך גלויב מער אין דער אידישער תורה, אין אויג פאַר אַן אויג, אַ צאָן פאַר אַ צאָן, און איך זאָג אייך, חלוואי וואָלטן אונזע־רע אידן געהיט זייער איינענע תורה, וואָל־טען זיי ניט געווען אַזוי הפקר ביי די כוואַסטנאַוו'ס, ביי די רוסישע קאָזאַקן און ביי אַלע אידן פרעסער. פרעגט אונ־זער פריינט שענבערג, וועט ער אייך דערציילן די געשיכטע פון דעם פּוילישן אַנטיסעמיטישן אָפּיצער זאַרעצקי.

— אָבער וואו איז דער גרויסער שווייי־גער? — וואָס טוט ער דאָרט אַזוי לאַנג ביי דער פאַנענקע יאַדוויגאַ? הם . . .

זיין לעצטע באַמערקונג האָט דער דאָ־רער לעווי אַרויסגעברומט צו זיך אַליין אונטער דער נאָז און ער האָט זיך אַוועק־געזעצט לעבן פענסטער, דורך וועלכן ער האָט אַרויסגעקוקט ווייט איבער דעם לייד־דיקן פעלד, אום צו זעען פילייכט קומט אָן שענבערג.

אין פאַלאַטקע איז געוואָרן שטיל, נאָר די צוויי אַלטע לייט, די צוויי ברודער, וועלכע האָבן זיך איצט צוזאַמענגעטראָפן צום ערשטן מאָל נאָך אַ צעשיידונג פון אַ גרויסער צאָל יאָרן, האָבן געפירט צוויי־שען זיך אַ שטילן געשפּרעך.

— ער איז דאָך געבליבן אונזער יונגער פריינט, — האָט ר' שמשון געזאָגט צו זיין ברודער. — די אידישע תורה איז די מענשלאַכסטע, זי איז מער צוגעפּאַסט צו דעם מענשלאַכן כאַראַקטער, און איך זע ניט איין, צו וואָס די זאָלסט איצט טראָ־גען רייגע קליידער פון אַ רוסישן גלח, ווען די ווייסט, אַז די ביסט אַ איד, און די ווילסט בלייבן אַ איד.. די וועסט דאָך ניט בלייבן אַ רוסישער פּאַפּ, גרשון?

— ניין, אַ איד בין איך געבאָרן גע־וואָרן און אַ איד וועל איך בלייבן, — האָט דער אַלטער פּאַפּ גערעדט וואַרם, — אָבער ניט דאָ, ניט אין רוסלאַנד. אַזוי לאַנג ווי איך בין אויפ'ן רוסישן באָדן, מוז איך בלייבן דאָס, צו וואָס מען האָט מיך דערצויגן. עס וועט זיין בעסער פאַר אונז אַלעמען, וואַרט, ווען מיר וועלן אַרי־בער די גרעניץ אין גאַליציע.

ער האָט קוים געענדיקט אַלס דער דאָ־רער לעווי איז פּלוצלונג אויפגעשפּרונגען פון פענסטער.

— ער גייט! — האָט ער אויסגעשריי־ען, — שענבערג האָט זיך באַוויזן, ניין, ער גייט ניט, נאָר ער לויפט! ער זעט אויס שטאַרק אויפגערעגט.

און מיט אַזאַ שפּרונג איז ער געווען ביי דער טיר.

פּאַטער אַנאַפּאַן האָט אים געוואָלט צו־ריקהאַלטן.

— בלייב דאָ! — האָט ער אים גע־וואָרנט, — ער וועט באַלד אַליין קומען, איך וועט נאָר מאַכן די זאַך אויפאַלגר. עס קאָן ווערן געפערלאַך.

— ניטאָ וואָס מורא צו האָבן, — האָט ער גערעדט האַסטיק, די פאַלאַטקע איז אויפ'ן ברעג לאַגער, אַרום זיינען די פּוסטע פעלדער, קיינער איז דאָ ניטאָ, לאָזט מיך!

און איידער די צוויי אַלטע לייט האָבן באַוויזן אויסצורעדן אַ וואָרט איז ער שוין געווען פון דער צווייטער זייט טיר, שטורמדיק קעגן זיין פריינט, וועלכער איז געגאַנגען זייער האַסטיק, אַזוי ווי ער וואָלט פון אימיצן אַנטלאָפן.

קאַפּיטל 37

מיט פאַרקריומטע געזיכטס־צינע פון שלעק און צאָרן האָט קאַפּיטאַן כוואַס־

ליידעט איר פון פאַרשטאָפּונג?

אומציילקע הייל־מיטלען זיינען אַר־ווערטייזט פאַר פאַרשטאָפּונג. אַ סך העל־פען פאַר דעם מאַמענט אָבער זיי שאַפן אַ געוואַינהייט וואָס מוז פאַרטגעזעצט ווערן. אַנדערע אַנטהאַלטן קאַלאָריעל און געפעראַלאַכע מינעראַלע דראָגס, וואָס פאַר־בייבן אין קערפּער, באַוועגן זיך אין זיינע טיילן. אין פאַראורזאַכן ווייטיקן און שמערצן. אייניקע זיינען שרעקלעכע אַפּיר־לאָן איבער אַ שרעקלעכע נאַכווירקונג.

מיידט אויס לוכריקאַציע אויל וואָס שטיפט בלוין אויס דאָס אינגעווייד און דערמוטיקן דער נאַטורס מאַשין צו ווערן פייר.

אַ דריינער גרינצייג אַפּיר מיטל אַזאַ ווי קאַרטער'ס ליטל ליווער פּילס, באַ־האַנדלען צאַרט דעם לעבער, דער מאָגן אַרבעט גוט, דאָס אינגעווייד ווערט אַפּ־פאַרשווינדן און דער פאַרשטאָפּונג גיפט פאַרשווינדן. דער מאָגן, לעבער און גע־דערים זיינען אויט אַקטיוו און דער סיס־טעם האָט פאַרגעזינן פון אַ ריכטיקער מאַניע ווירקונג. כ'יי אַלע דראַגיסטן 25c. און 75c. רויטע פּעקלאַך.

7

כינעזישע באַנדיטן פאַנגען קאַ־נאַדער מיסאָנערן

פּיפינג, כינע, אַפּר. 16. — כינעזישע באַנדיטן האָבן געפאַנגען סי. אַ. ברידזש־מאַן, אַ קאַנאַדער מיסיאָנער, אין טשאַנ־טשאָו, און פאָדערן 200 טויזנט דאָלאַר אויסלייז געלט. דער ברעטישער קאָנסול אין איטשאַנג האָט אויפגעפאָדערט די כינעזישע מאַכט צו באַפרייען גלייך דעם געפאַנענעם.

אידישע הענדלער פון ליטע אין געפאַר

קאָוונע, אַפּר. 16 (איטאַ). — די אידי־שע הענדלער אין אַ צאָל אידישע שטעט זיינען איצט אין געפאַר צו ווערן רואַ־נירט, עולים אַ פאַראַרדענונג פון די שטאָט רעגירונגען אוועקצונעמען די מאַרקעטס פון די אידישע געגנטן און זיי טראַנס־פערירן אין די קריסטלאַכע טיילן פון די שטעט. די דאָזיקע פאַראַרדענונג באַרויִיִיט די אידישע הענדלער פון מעגלאַכקייטן צו מאַכן אַ לעבן.

היינט אויף דער ראַדיאָ

CKY
ווינניפּעג

7.00—אַנקל פּרעד.
7.30—לעקציע פון פּראָפ. דזשעקסאָ.
8.00—לאָנדרי פּראָגראַם.
9.15—פאַמיליע נאַכט פּיטשער.

CJRW 499.7
פּלעמינג

5.40—מוזיק.
6.00—אַנקל פּיטער.
6.50—מוזיק.
7.00—פּראָפ. וו. ט. עליסאָן.
11.00—ראַיאַל אַלען, האָטעל פּראָגראַם.

CJGX 650
יאָרקטאָן

7.15—פאַרמערס פרוידי ראַדיאָ שעה.

WMAQ 670

6.00—שיקאַגאָ. אַרעסטעטער.
7.00—שיקאַגאָ. פּאַרשייד. קאָנצערט.

WLS 870

7.00—שיקאַגאָ. פּאַרשייד. קאָנצערט.

WTAM 1070

7.00—קלעוולאַנד. סטודיע פּיטשורס.

WLW 700

7.30—סינסינאַטי. מיוזיקאַל פּראָגראַם.

WDAF 610

8.30—קענזאַס סיטי. קאָנצערט אָרקעס־טער, פאַלסטן.

WLW 700

9.00—סינסינאַטי. פאַרוויילונג פּראָגראַם

WBBM 770

9.30—שיקאַגאָ. אָרקעסטער.

WMAQ 670

10.30—שיקאַגאָ. עמאָס און אַנדי.

KMOX 1090

10.30—סט. לואיס. טאַנץ מוזיק.

WBAP 800

10.45—פּאָרט וואָרט. קלאַסיקס.

WTMJ 620

11.00—מילוואָוקי. טאַנץ מוזיק. אָרגאַן.

WENR 870

11.00—שיקאַגאָ. צוויי שטונדן וואַדעוויל

קווינס טעאַטער

היינט
מיטוואָך דעם 16טן אפּריל
בעני אַדלער
צוזאַמען מיט דעם גאַנצן אַנסאַמבל
אין
״דער פרעמדער״
דראַמע אין 4 אַקטן פון יעקב גאָרדין

אַדרעס שוין אייערע טיקעטס
טעלעפאָן 51 108

NEW PALACE THEATRE
היינט
״סעי איט ווי סאַנגס״
ריידנדע קאָמעדיע — פּאַקס נייעס

די יערלאַכע טעאַטער פאַרשטעלונג
פאַרן
מושב זקנים
וועט געשפּילט ווערן אין
קווינס טעאַטער
מאָנטאָג דעם 21טן אפּריל
8.30 אויגס
מיט
בעני אַדלער
אַלס סטאַר צוזאַמען מיט דער גאַנצער קווינס טעאַטער טרופּע
פאָלגט נאָך די וויטערדיקע אַנאָנסן

וואָלט איר באַרויִיִיקט אייערע קינדער?

עס איז ניט ווישר'דיק צו אייערע קינדער וועגן זיי וואָלטן געווען געצוואונגען צו שטיצן אייך אויף דער עלטער. עס איז אַ באַליידיקונג פאַר אייך. פאַרמיידט די מעגלאַכקייטן. ניצט אויס די קענעדיען גאָווערנמענט אַנויזאַטס סיסטעם און צו 65 וועט איר באַגעגענען די פאַרבליבענע יאָרן זעלבסט־דעפּענדענט מיט אַ שטענדיקן איינ־קומען פאַר'ן גאַנצן לעבן.

CANADIAN GOVERNMENT ANNUITIES

Annuities Branch
Department of Labour,
Ottawa

HON. PETER HEENAN
Minister

מיילט דעם קופּאָן היינט פּאָסטדעדיש פריי

Annuities Branch, Dept. W.I.P.
Department of Labour, Ottawa
Please send me COMPLETE INFORMATION about Canadian Government Annuities
Name
Print Clearly
Address

געשטיצט פון דער גאַנצער דאָמיניאָן

פאַרטרעטער
D. E. DOBSON
712 COMMERCIAL BLDG., WINNIPEG, MAN. TELEPHONE 23 607

מיר בעטן אייך צו רויכערן באַקינגהאַם סיגאַ־רעטס ווייל זיי אינהאַלטן די סאַמע בעסטע טאָבעקע. פּערפעקט צוזאַמענגעשטעלט און געהאַל־טען פריש דורך אַ פּאַטענטירטן פּוילשטענדיק פאַר־זיגלטן פּעקעדזש. ווען איר רויכערט באַקינגהאַמס קריגט איר דעם פולן ווערט אין יעדן סיגאַרעט. קיין זאַך איז ניט איינגעשפּאַרט כדי צו געבן קופּאָנען אָדער פּרעמיעס.

באַקינגהאַם איז פריי פון אַלע רייצונגען און אומ־ריינקייט. דאָס איז דער באַרימטער ״לייכט־פאַר'ן האַלז״ סיגאַרעט. דאָס איז דער קוואַליטי סיגאַרעט וועלכן איר זאָלט שטענדיק רויכערן.

20 for 25
אויך
12 for 15c

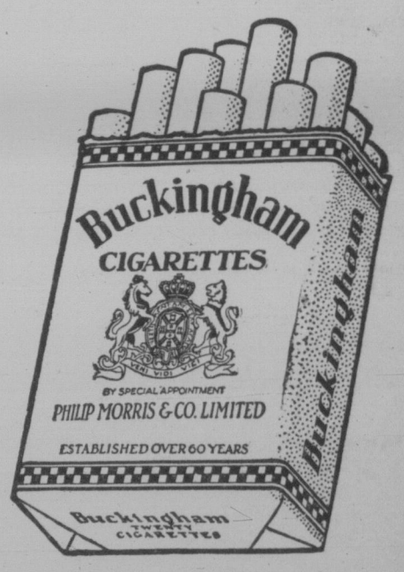

50 סענט א פונט
״די מיראַקל וועקס״
ריינינקט און פאָלישט
געמאַכט אין מאַניטאָבאַ
פאַרקויפט פון־
DONER & COPP
האַרדוואַר, פּיינט, גלאַז, וואַל פּייפּער, עלעקטרישע סופּלייס און א. וו.
PHONE 57 066 — 847 MAIN STREET
דעלייווערים געמאַכט אין אַלע טיילן פון שטאָט

Classified Section — קלאַסיפייד סעקשען

פּפּעציעלע פּרייז פאַר אַדווערטייזינג אין דער קלאַסיפיצירטער אָפּטיילונג

איין מאָל, 5 ס. פּער ״אַנייט ריי״		פאַר 3 מאָנאַטן,	$2.15 ״
פאַר אַ וואָך, 20 ס	״	פאַר 6 מאָנאַטן,	$4.00 ״
פאַר אַ מאָנאַט, 75 ס	״	פאַר 1 יאָר,	$7.50 ״

:: צו פאַרקויפן :: FOR SALE

6 רום פולי מאָדערן הויז אין סט. דזשאָנס עוועניו, צווייטער בלאָק פון מיין סטריט, 41 פוס לאַט ביי 165, מיט אַ גאַראַדזש, מיט באַלד פאַרקויפט ווערן. איינגנטימער פאַרלאַנט ווינניפּעג, פּרייז $3,000. אויס־טערגעוויינלאַכער סנעפּ.

8 רום פולי מאָדערן הויז, אויך פינישינג פייער פּלייס, הייסע וואַסער באַהייצונג, גאַראַדזש, 50 פוס לאַט, אין דער שענס־טער סטריט אין נאָרט ענד. פּרייז $4,500 אַ גרייטע מצוה.

סטוידענט צו פאַרדענטן אין פאַרשיידענע אָפּאַרטמענטס אין דער נאָרט ענד.

אינשורענס פאַר אַלערליי צוועקן, געלט צו לייען אויף 6½ פּראָצענט.

Sheps Agencies Ltd.
804 מיין סטריט
טעלעפאָנס 761 55 און 53 807

צו פאַרקויפן אַ 6 רום פול מאָדערנע הויז אין זייער גוטן צושטאַנד מיט אַלע מאָ־דערנע איינריכטונגען. זיך ווענדן אין 148 אלפּרעד עוועניו אויסט פון מיין סט.

8 רום הויז, סאַליד בריק בילדינג, אויף אַבערדין עוועניו, 2 בלאָק פון מיין סט., וואַוינונג צו פאַרקויפן אָדער צו פאַרדענ־טן, פּרייז $4,600. טויזנט דאָלאַר קעש וועט עס הענדלען. איינגנטימער וועט נעמען אין אַנבאַטראַכט צו אויסבייטן אויף אַ פינף רומיקן קאַטעדזש פון אַרום $3,000.

אַ גוטע גראָסערי סטאָר אויף עליסן עוו. סטאָק אַרום $1,000. פיקסטשורס $800. רענט $40. טוט פון $1,200 ביז $1,300 ביזנעס אַ מאָנאַט, אַמבייטסן קעש. זיך וועגן צו ב. שטילוואַסער

c/o W. J. SCHADEK & CO.
311 McIntyre Bldg. Ph. 22 782

ביזנעס, הייזער, לאָטס און פאַרם לאַנד געקויפט און פאַרקויפט. גוטע ליסטן פון פּראָספּעקטיווע קונים פון פּראָפּערטיס.

:: פּערזענלאַכעס :: PERSONAL

PROF. SCOTT 88 106
200 פאַרטערדיש עוו. איבער לייסעאָם טעאַטער נייסטע בעטער שאַפּס טראַם און וואָלץ סטעפּס קלאַסן און סטריקלי פּריוואַטע לעקציעס. פולער קורס פון לעקציעס $5.00

פּליכטוואַטע מענער — נייע האָר —
אין 10 ביז 60 טעג גאַראַנטירט; שאַרבן קרעזיי, דענדראַף, שאַרבן עקזעמאַ, גע־היילט דורך פּערזענלאַכער באַהאַנדלונג.
FRANKS, 207 Montgomery Bldg.
215½ Portage Ave.
קאָרנער נאָטר דיים.

SIMPSON & COMPANY
בייליפס
לייסענסד און באַנדער
ד. סימפּסאָן, מענערזשער
404 McINTYRE BLOCK PH. 88 008

זינגער ניי מאַשינען אויף זייער לייכטע טערמס. גוטע באַרגענס אין גענוצטע מאַ־שינען. גרויסע קרעדיטן פאַר אייער אַל־טער מאַשין. זינגער סטאָר, 300 נאָטר־דיים עוועניו, קאָר. פּרינסעס. דזשאַזעף שייפער, מענערזשער. טעלעפאָן 171 86.

געלט!
פאַר אייערע באַלדיקע נויטן
$50 ביז $500
צוועלף מאָנאַטן צו באַצאָלן עס צוריק.
ריזאָנייבל ריינטס. פּינקטלאַכע באַדינונג.
שטריינג פאַרטרויליכן
אָפּן טעגלאַך ביז 7.30 נאָכמיטאָג.
General Loan and Insurance Agency
718 Somerset Block, Winnipeg
Phone 24 789

אַנאָנס
איך ספּעציאַליזיר זיך אין מאַכן
אידישע מצבות
באַדינונג און אַרבעט גאַראַנטירט
צו זייער מעסיקע פּרייזן
F. SCHOENTHALER
155 McGregor (near Selkirk Ave.)

אויפמערקזאַם!
צו דער אַרבעט וואָס מיר מאַכן, וועלן מיר אויך פאַררייכטן אַלע סאָרטן טראַק באַדיס. מיר מאַכן אויך אַלע סאָרטן באַשיצונגען קעגן גנבות פאַר טיען און פענסטער.
אַפּשאַצונגען פריי
באַרעניצקי און נעמטשאָנאָק
46 דערבי סטריט
טעלעפאָן 51 537

אינשורענס
די עלטסטע און ראַיעלסטע לעבנס, פייער און אַוטאָמאָביל קאָמפּאַניס.
ריל עסטייט
שנעלע, אַרנטלאַכע באַהאַנדלונג פאַר קויפער און פאַרקויפער. מאָרטגעדזשעס און לאָאַנס אונזער ספּעציאַליטעט.
שיפּס קאַרטן און געלט שיקונג
דורך ״באַלטיק אַמעריקאַ לייַן״.
געשעפט געלעגנהייטן
דער גרעסטער אויסוואַל פון גוטע גע־שעפטן אין שטאָט און אין קאַנטרי.
עס וועט זיך אייך באַצאָלן זעען
ח. פּערלמאַן, י. יאַן, נ. זעלטשען
MUTUAL AGENCIES
796 Main Street Phone 51 000

:: שטעלע פאַרלאַנגט :: SITUATION WANTED

א העברייאיש־אידישער לערער זוכט אַ שטעלע אין אַ קאַנטרי. איז ווילליק אויך צו אַרבעטן אין אַ סטאָר אויב נויטיק. זיך ווענדן צו דאָס איר. וואַרט באָקס 8288.

:: צו פאַרענטן :: FOR RENT

צו פאַרענטן אַ האַלבע סטאָר, קאָרנער מיין און לאַגאַן. אַריינגאַנג פון לאַגאַן עוו. פּאַסיק פאַר יעדן סאָרט ביזנעס. פול בייס־מענט 100 פוס. נוטער פלאַץ פאַר'ן ריכ־טיקן מאַן. רענט זייער ביליק. זיך ווענדן צו א. דיינער, 635 מיין סטריט.

מיך מוזן אַלצדינג, פון אַ טראַנק ביז אַ הויז מיט פאַרניטשור. בעסטע אויפפאַ־סונג און בעסטע באַדינונג אויף אַלע דזשאַבס צו זייער מעסיקע פּרייזן. טעלע־פאָנירט 53 000 פאַר סערוויס — הערי קרעוואַשיי.

צו פאַרענטן, דעם ערשטן מאַי, אַ 6 רום סעמי־מאָדערן הויז, זיך ווענדן צו מיס פּעטערסאָן, 465 פּלאָרא עוועניו.

צו פאַרענטן אַ 7 רום פולי מאָדערן הויז אין 28 קאַטיראַל עוועניו. אַלע באַקוועמ־לאַכקייטן, זיך ווענדן צו ח. לייבאָוויטש, 421 פּריטשאַרד עוועניו, טעלעפאָן 51 324.

אָדער צו מר. וואַכנאַוו, 323 מאַינטאָבאַ עוועניו.

געשעפט געלעגנהייטן Business Opportunities

סט. דזשאָנס און סאָלטער — סטאָר און וואַוינונג צו פאַרקויפן אָדער צו פאַרענ־טן, אויף לייכטע טערמען.
GIBBS & McCREA
417 Somerset Block Winnipeg

ארבעטער פאַרלאַנגט HELP WANTED

פאַרלאַנגט אַ מיידל אָדער אַ פרוי צו אַר־בעטן אין אַ קלאַדינג סטאָר. בלויז אַזאַ וואָס איז ווילליק צו אַרבעטן זאָל זיך ווענ־דען אין 193 אַסבאָרן סטריט.

אין קווינס טעאַטער

היינט, מיטוואָך אָוונט, פירט אויף די קווינס טעאַטער טרופּע ״דער פרעמדער״, דראַמע אין פיר אַקטן פון יעקב גאָרדין, מיט בעני אַדלער אין דער הויפּט ראָל.

די נייע פיר נעפּט, בעני אַדלער, עלים ראָזנטאַל, מיכל ראָזנבערג און קלאָרא מאַראַגאַלן, זיינען מאַנטאַג אָוונט אויפגע־נומען געוואָרן בריטהאַרציק פון דעם גרויס־טען עולם וואָס האָט אָנגעפילט דעם קווינס טעאַטער, און זיי האָבן זיך אויסגעצייר־כענט אין זייער שפּילן, יעדערער אויף זיין (אָדער איר) שטייגער. אין זייערע ראָלן, און עס איז צו דערוואַרטן, אַז זיי וועלן דורכפירן די דראַמע ״דער פרעמדער״ גאַר געלונגען. און דערפאַר איז עס ווינשנס־ווערט, אַז אַ גרויסער עולם זאָל אָנפירן דעם טעאַטער און זעען זיי שפּילן די דאָ־זיקע דראַמע.

אין פעלעס טעאַטער

דער וועלט באַרימטער פאַרוויילער, אַל. דזשאָלסאָן, שפּילט היינט אין פעלעס טע־אַטער אין זיין פיל־געלויבטער אַן באַרימ־טער בילד ״סעי איט ווי סאַנגס״.

דאָס דאָזיקע בילד האָט אַרויסגערופן די באַוואונדערונג פון יעדן איינעם ווער עס האָט עס געזעען. איצט האָט איר אַ געלעגנהייט צו זעען אין פעלעס טעאַטער. דאָס איז זייער אַ פיין בילד, וואָס וועט אייך פאַרשאַפן פאַרגעניגן, חוץ דעם — אויך אַ ריידנדיקע קאָמעדיע און פאַקס נייעס.

באַקאַנטמאַכונג!

איך מאַך באַקאַנט דאָס פּובליקום אַז איך האָב אויפגעעפנט אַ פּרוווּאַטע שול אין 181 סט. קראָס סט. צווישן פּאַלאַסאַן און בעגערמאַן עוו. איסט פון מיין סטריט. שיקט אייערע קינדער אינגלאַך אַן מיידלאַך, לערנער, אין

סענעלמאַנ'ס שולע
181 סט. קראָס סטריט

פּראָגראַם פון לערנען:
1. העברייאיש לייענען און שרייבן.
2. אידיש לייענען און שרייבן.
3. אידיישע געשיכטע.
4. תרגומי תפלות.
5. חומש און רש״י.
6. תנ״ך.
7. קריאת הטעמים.

די אויפגאַבע פון מיין שול איז צו געבן די אידיישע קינדער אַן אמת'ע אידישע נאַציאָנאַלע און רעליגיעזע דערציאונג צו דערנעענטערן זיי צו זייערע עלטע־רן, צו זייער פאָלק און זייערע טראַ־דיציעס. איך האָב לאַנג יאָריקע פּראַק־טיק אַלס גוטער לערער און פּעדאַגאָג. מען קאָן מיך זעען פּערזענלאַך אָדער דורכ'ן טעלעפאָן.

וואַוינונג, 411 אַטלאַנטיק עוו.
טעלעפאָן 56 694
מיט ציוג'ס גרוס,
נ. סענעלמאַן

BOSTON HAT WORKS
איין טאָג באַדינונג
יליידים און דזשענטס פעלט העטס און קעפּס געריניקט, געבלאָקט און רעמאָדעלט.
מיר קומען נאָך דעם און מיר דעליווערן עס צוריק.
566 מיין סט. טעל. 25 623

פרויען!
אויס ״ראָנס״ אין סילקענע זאַקן
מאַכט זיי געדויערן איבער צוויי מאָל אַזויפיל און שטענדיק אויסזען ווי ניי. לאָזט אונז אייך וויזן ווי אַזוי קומט, שרייבט אָדער טעלעפאָנירט
614 SOMERSET BLOCK
PHONE 28 889